

UNIVERZITA KARLOVA V PRAHE

Právnická fakulta

Katedra obchodného práva

**Predzmluvná zodpovednosť
(Culpa in contrahendo)**

Diplomová práca

Lucia Říhová

Vedúci diplomovej práce

JUDr. Petr Čech, LL.M.

Praha, august 2010

Prehlasujem, že som nasledujúcu diplomovú prácu vypracovala samostatne za použitia zdrojov a literatúry v nej uvedených.

V Prahe dňa 30. augusta 2010

Lucia Říhová

Na tomto mieste by som sa chcela poďakovať JUDr. Petrovi Čechovi, LL.M za ochotný postoj a cenné rady a pripomienky, taktiež patrí vďaka mojim priateľom a rodine, predovšetkým mojej setre, ktorá mi bola vždy oporou.

OBSAH

OBSAH.....	III
ÚVOD.....	1
1. KONCEPČNÉ VÝCHODISKÁ PREDZMLUVNEJ ZODPOVEDNOSTI	4
1.1. Pojem a funkcia inštitútu predzmluvnej zodpovednosti, dobrá viera- piliér predzmluvného vzťahu	4
1.1.1. Princíp bona fide ako základný piliér konceptu predzmluvnej zodpovednosti v práve zemí kontinentu a v európskom obchodnom práve	5
1.1.2. Predzmluvná zodpovednosť- culpa in contrahendo?	8
1.2. Culpa in contrahendo v historických súvislostiach	9
1.2.1. Rímske právo a jeho recepcia	10
1.2.2. Prvé Československo a právna úprava culpy in contrahendo vo Všeobecnom zákonníku občianskom.....	13
2. PREDPOKLADY PREDZMLUVNEJ ZODPOVEDNOSTI.....	17
2.1. Predzmluvné štádium, „predzmluvný vzťah“	18
2.1.1. Nariadenie Rím II	18
2.1.2. Rozhodnutie Európskeho súdneho dvora (C 334/00)	20
2.1.3. Predzmluvný vzťah v civile law- Zmluva versus delikt	21
2.1.4. Charakter predzmluvného vzťahu v podmienkach českého práva	23
2.1.4.1. Niekoľko úvah nad možnosťou vzniku záväzkového vzťahu.....	24
2.1.4.1.1. K vzniku zmluvy.....	24
2.1.4.1.2. Predzmluvný vzťah sľaby kvázi -kontrakt	25
2.1.4.1.3. Právna skutočnosť uvedená v zákone ako dôvod vzniku predzmluvného vzťahu	26
2.1.4.1.4. Predzmluvná zodpovednosť ako zodpovednosť za delikt	27
2.2. Porušenie predzmluvných povinností.....	28
2.2.1. Zákaz zahájiť zmluvné rokovania bez skutočného úmyslu kontrahovať.....	29
2.2.2. Informačná povinnosť	30
2.2.3. Zákaz zneužitia dôverných informácií.....	35
2.2.4. Zákaz bezdôvodne ukončiť zmluvné rokovania	36
2.3. Vznik škody.....	41
2.3.1. Porušenie predzmluvných povinností	42
2.3.2. Neuzavretie zmluvy v dôsledku protiprávneho jednania pred jej uzavretím	42
2.3.3. Uzavretie zmluvy v dôsledku nezdelenia informácií.....	43
3. PREDZMLUVNÁ ZODPOVEDNOSŤ V NÁVRHU OBČIANSKEHO ZÁKONNÍKA.....	44
ZÁVER.....	48
BIBLIOGRAFIA	50
PRE-CONTRACT LIABILITY (CULPA IN CONTRAHENDO)	52

ÚVOD

Cieľom nasledujúcej diplomovej práce je podrobiť analýze inštitút predzmluvnej zodpovednosti (*culpa in contrahendo*), ktorého zrod bol podnietený naliehavou potrebou odstrániť právne medzery v podobe nedostatočných garancií ochrany právnych subjektov vo fáze zmluvných vyjednávaní. Vznikol tak inštitút, ktorý je výsledkom koexistencie princípu zmluvnej voľnosti a ochrany dobrej viery, tj. dvoch základných súkromnoprávných princíпов vlastných ako českému právu tak aj väčšine moderných kontinentálnych jurisdikcií.

Pre stávajúce české právne prostredie je i napriek vzráňajúcej sa judikatúre Najvyššieho súdu tento inštitút pomerne neznámy, čo je zapríčinené predovšetkým deficitom výslovnej úpravy, vyvierajúcej zo spoločnej koncepcie, ktorý sa zatiaľ málopočetná judikatúra spolu s niekoľkými doktrinálnymi prácami nie veľmi uspokojivo pokúša preklenúť, a tak pre jeho zedefinovanie v tuzemských podmienkach bude i naďalej potrebné inšpirovať sa zmýšľaním zahraničných zákonodarcov. Na tejto ideí sa bude snažiť nasledujúca práca stavať.

Ambíciou tejto diplomovej práce je aspoň čiastočne existujúcu medzeru zaplniť tým, že prevedie relatívne komplexnú analýzu kľúčových aspektov tohto modelu zodpovednosti v rámci právnych poriadkov štátov, v ktorých má tento inštitút dlhoročnú tradíciu a následne prostredníctvom tohto rozboru a jeho následnej komparácie s právom českým sa pokúsi predložiť podobu, v akej by mala byť predzmluvná zodpovednosť chápaná v českom právnom prostredí.

Ničmenej mojou snahou bude predovšetkým zodpovedať na otázku, či právna úprava obsiahnutá v obchodnom (z.č. 513/1991 Sb.) a občianskom (z.č. 40/1964 Sb.) zákonníku tvorí dostatočný základ pre aplikáciu inštitútu predzmluvnej zodpovednosti, do doby, než vstúpi v účinnosť nový občiansky zákonník, ktorý s výslovnou úpravou predzmluvnej zodpovednosti počíta.

Za týmto účelom som diplomovú prácu koncipovala nasledovne:

V časti prvej, nazvanej Koncepčné východiská predzmluvnej zodpovednosti, podávam výklad o pojmu predzmluvnej zodpovednosti, následne sa pokúšam načrtnúť jej základné rysy i v rámci vybraných jurisdikcií a európskych predpisov a objasniť účel a funkciu tohto právneho inštitútu. Ďalším krokom bude zamerať sa na podobu inštitútu *culpa in contrahendo*, v ktorej tento inštitút existoval v dobách minulých, tj. v ére

Rímskej ríše a o niekoľko storočí neskôr vo Všeobecnom zákonníku občianskom ako najvýznamnejšom súkromnoprávnom kódexe, ktorý platil bez väčších zmien na českom území až do r. 1960. Tento rozbor sa snaží poukázať na relatívne kontinuálnu tradíciu predzmluvnej zodpovednosti na českom území prakticky až do polovice 20. storočia, kedy v dôsledku nástupu komunizmu došlo ku korózii tamojšieho právneho systému.

V časti druhej, nazvanej Predpoklady predzmluvnej zodpovednosti, sa sústredím na rozbor všetkých pojmových znakov inštitútu predzmluvnej zodpovednosti, tj. chápanie predzmluvného vzťahu, medze predzmluvnej zodpovednosti, určenie základných skutkových podstát, či lepšie povedané povinností, ktorým podliehajú kontrahenti pri jednaní o zmluve a ponímanie náhrady škody. Tomuto výpočtu zodpovedá aj systematické rozdelenie druhej časti práce.

Tieto aspekty budú rozobraté vo svetle právnej úpravy predzmluvnej zodpovednosti v štátoch, kde má tento inštitút dlhoročnú tradíciu. Informácie o tejto zahraničnej úprave považujem za dôležitý zdroj poznatkov overených časom a praxou. Skúmaniu podrobím predovšetkým právo nemecké, ktoré sa s týmto inštitútom stýka prakticky od 19. storočia, a právo rakúske, ktoré tento inštitút etablovalo po vzore nemeckej právnej vedy. Ďalej podrobím skúmaniu právo švajčiarske, a francúzske, ktoré sa taktiež vyznačuje dlhoročnou tradíciou z pohľadu aplikácie inštitútu predzmluvnej zodpovednosti, a tak ho považujem, za významný inšpiračný zdroj pre právo české z hľadiska možností aplikácie inštitútu predzmluvnej zodpovednosti do doby, než vstúpi v účinnosť nový občiansky zákonník, ktorý zavedie výslovnú úpravu tohto inštitútu.

Po rozbere týchto znakov v práve zahraničnom následne nadväzuje jeho kvalifikácia v českom práve.

V záverečnej tretej kapitole rozoberiem právnu úpravu predzmluvnej zodpovednosti v rámci návrhu nového občianskeho zákonníka, ktorého autormi sú K. Eliáš a M. Zuklínová, ktorý prináša výslovné zakotvenie inštitútu predzmluvnej zodpovednosti do českého právneho poriadku, príp. sa tiež pokúsím posúdiť vhodnosť navrhovanej úpravy zodpovednosti pri kontraktácii.

Z hľadiska použitých metód som svoju prácu založila predovšetkým na historickej a komparatívnej metóde.

Z hľadiska použitých prameňov mi významnou pomôckou pre uchopenie tejto témy bola práca Lando, O., Clive, E. Prüm, A. Zimmermann, R. (eds.) *Principles of European Contract Law*. Part I. and II. Kluwer Law International, Hague, London, New York, 2000.

S ohľadom na skutočnosť, že od začatia prípravy tejto diplomovej práce až do dnešného dňa došlo k podstatným zmenám vo vzťahu k stavu českej literatúry existujúcej k tejto téme, pri písaní tejto práce som vychádzala predovšetkým z primárnych prameňov v podobe právnych predpisov či už platných a účinných k dnešnému dňu na území Českej republiky ako napríklad z občianskeho zákonníka č. 40/1964 Sb. v platnom znení alebo napríklad z obchodného zákonníka č. 513/1991 Sb., v platnom znení, alebo tiež z predpisov historicky významných pre analýzu predzmluvnej zodpovednosti a jej úpravu de lege ferenda. V tejto súvislosti by som podtrhla význam rakúskeho všeobecného zákonníka občianskeho z roku 1811, ktorý bol na základe recepčnej normy č. 1/1918 Sb. zák. prevzatý do československého právneho poriadku, kde platil až do začiatku 50. rokov 20. storočia. K tomuto právnomu predpisu sa v svojej práci opakovane vraciam, pretože s ohľadom na obdobie totalitného komunistického režimu v druhej polovici 20. storočia predstavuje najvýznamnejšiu historickú úpravu súkromného práva u nás a ako taký sa stal tiež výrazným inšpiračným zdrojom pre novú úpravu záväzkového práva v návrhu občianskeho zákonníka.

Ničmenej významnou pomôckou k uchopeniu tejto témy bol pre mňa tiež Návrh nového občianskeho zákonníku, ktorého autormi je M. Zuklínová a K. Eliáš. Pri konečnom spracovaní témy predzmluvnej zodpovednosti mi významne tiež pomohla prvá nedávno vydaná monografia autora J. Hrádek, *Předsmluvní odpovědnost*. Praha: Auditorium: 2009. Táto monografia je významná predovšetkým tým, že je vôbec prvým systematickým a komplexným spracovaním tejto témy v Českej republike.

1. KONCEPČNÉ VÝCHODISKÁ PREDZMLUVNEJ ZODPOVEDNOSTI

1.1. *Pojem a funkcia inštitútu predzmluvnej zodpovednosti, dobrá viera- piliér predzmluvného vzťahu*

Predzmluvnú zodpovednosť je možné definovať ako zodpovednosť za škodu, ktorá vznikla jednému z kontrahentov v dôsledku porušenia „predzmluvnej povinnosti“ v priebehu predzmluvnej fáze kontraktácie.¹

Táto definícia korešponduje so závermi vyplývajúcimi zo štúdia relevantných ustanovení kódexov zemí, ktoré sa s týmto inštitútom potýkajú.²

V nemeckom práve je základom predzmluvnej zodpovednosti teória o existencii (relatívneho) vzťahu založeného na dôvere, ktorý vzniká pri jednaní o zmluve a v rámci ktorého majú predzmluvné strany vzájomné práva a povinnosti a pri porušení týchto povinností môže nastať zodpovednosť za škodu.³

Italský code civile v čl. 1328 praví, že pokiaľ akceptant ponuky zahájil plnenie zmluvy v dobrej viere ešte predtým, než sa dozvedel o odvolaní ponuky zo strany oferenta, zodpovedá oferent za náklady a škodu, ktorú utrpel akceptant.

Podľa čl. 72 Kodeks Cywilny je strana, ktorá začala alebo vykonávala zmluvné rokovania v rozpore s dobrými mravmi povinná nahradiť škodu, ktorú druhá strana utrpela na základe toho, že počítala s uzatvorením zmluvy.

Ako bolo naznačené vyššie a tiež samotný názov inštitútu k tomuto záveru nabáda, hlavnou funkciou inštitútu predzmluvnej zodpovednosti je poskytovať ochranu účastníkom zmluvných rokovaní pred ich vzájomnou zlovôľou.

Nie je totiž ojedinelé, že zmluvní partneri v rámci zmluvných vyjednávaní nejednajú korektne, čo je dané aj tým, ako na margo kontraktácie poznamenáva výstižne J. Bejček, že „zmluvné putá predstavujú výsledok súčinnosti, pri ktorej obaja

¹ Zhodne rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 11.11.2006, sp.zn.: 29 Odo 1166/2004, On-line: <http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=32594&searchstr=p%F8edsmluvn%ED+odpov%ECdnost>.

² Menovite Nemecko, Taliansko, Poľsko, kde nachádzame výslovnú zákonnú úpravu predzmluvnej zodpovednosti, právo Rakúska, Švajčiarska, kde ide o výtvor judikatúry a doktríny, ale i common law-hlavne Spojené štáty americké, ktoré boli silne ovplyvnené práve nemeckou doktrínou.

³ Chiaves F.A.: La responsabilité précontractuelle, On-line: <http://www.jus.unitn.it/cardozo/Review/2006/Chiaves.pdf> (ku dňu 10.8. 2010).

partneri sledujú ciele z časti spoločné (zmluvu vôbec uzatvoriť) a z časti rozdielne (výhodne nakúpiť a výhodne predať).“⁴

Premietnuté do praxe, často- krát sa stretávame so situáciou, že účastníci započínajú zmluvné rokovania z rôznych nelegitímnych dôvodov, napr. s úmyslom podržať uskutočnenie určitej transakcie, alebo tiež za účelom získať dôverné informácie konkurenta.

Vyššie zmienené právne poriadky vychádzajú zhodne z myšlienky, že kontrahenti, aj keď prioritne sledujúci svoje vlastné záujmy, tj. vidinu čo najvyššieho zisku, musia pri realizácii svojich zámerov jednať v predzmluvných vzťahoch v súlade so zásadou dobrej viery a poctivého obchodného styku.⁵

Ochrana dobrej viery aprobuje rešpektovanie pravidiel, ktoré sa konštituuju medzi stranami a sú obsiahnuté hlavne v nasledujúcich povinnostiach:

1. Zákaz započínať zmluvné rokovanie bez úprimného úmyslu kontrahovať.
2. Povinnosť poskytnúť druhej strane podstatné informácie, ktoré by mohli mať vplyv na jej rozhodnutie uzatvoriť zmluvu.
3. Zákaz zneužitia dôverných informácií, ktoré si kontrahenti vzájomne poskytli a označili ich ako dôverné.
4. Zákaz bezdôvodne ukončiť zmluvné rokovania, ktoré boli v pokročilom štádiu, pokiaľ sa druhá strana spoliehala na uzatvorenie zmluvy.

Je nutné podotknúť, že tento výpočet nie je možné považovať za taxatívny a konkrétne skutkové podstaty sú abstrakciou najbežnejších prípadov zneužívania, ku ktorým medzi kontrahentmi dochádza a ktoré je účelné eliminovať.

1.1.1. Princíp bona fide ako základný piliér konceptu predzmluvnej zodpovednosti v práve zemí kontinentu a v európskom obchodnom práve

Dobrá viera, vo francúzskom práve známa ako *bonne foi*, v práve nemeckom ide o princíp *Treu und Glauben*, podľa talianskeho *Code civile*- *buona fede e correttezza*, v anglickom práve *good faith situations*.

⁴Hajn,P.,Bejček, J.: Jak uzavírat obchodní smlouvy. 2. vydání. Praha: Linde, 2003, str. 9.

⁵Musy,A.M.: The good faith principle in the contract law and the precontractual duty to disclose:comparative analysis of new differences in legal cultures, str. 8, On line: <http://www.icer.it/docs/wp2000/Musy192000.pdf> (ku dňu 10. 8. 2010).

Nejde však o pojmy, ktorých obsah je jednotný, ako sa na prvý pohľad môže javiť. Dá sa skôr konštatovať, že sú to „fenotypy určitého širšieho genotypu, ktorého účelom je poskytovať právnikom cestu ako zmierniť prílišnú drsnosť striktnej aplikácie pravidiel zmluvného práva.“⁶ Inými slovami povedané, funkciou dobrej viery je zmäkčiť dopad zmluvného ujednaní, alebo normy, ktorej dôsledná aplikácia by sa javila ako príliš tvrdá.

Zásada dobrej viery plní práve v prípade inštitútu predzmluvnej zodpovednosti funkciu korelatívu princípu zmluvnej slobody, tiež uznávaného vyššie zmienenými jurisdikciami.

Zatiaľ však čo v právnych poriadkoch kontinentu plní zásada dobrej viery funkciu všeobecnej povinnosti, zeme common-law sú v tomto ohľade rezervovanejšie. Aj tu je dobrá viera chránená, líši sa však rozsah pre jej aplikáciu.

Eliminácia aplikácie princípu dobrej viery však neznamená, že by sudcovia nemohli princíp dobrej viery v konkrétnom prípade aplikovať vôbec. Bude aplikovaná na základe uváženia sudcu, v rámci ktorého zrejme bude vykladaná rôzne v závislosti od daného konkrétneho prípadu.⁷

Dobrá viera je všeobecne uznávanou povinnosťou nielen v jednotlivých národných jurisdikciách, ale aj v rámci európskeho obchodného práva.

K postaveniu tejto povinnosti poznamenáva O. Lando, že tu ide dokonca o jednu zo základných ideí, odôvodňujúcu existenciu ostatných princíпов.⁸

Princípy európskeho zmluvného práva zakotvujú tento princíp hneď v čl. 1:201, ktorý ukladá stranám povinnosť jednať v obchodných vzťahoch s ohľadom na zásadu dobrej viery a poctivosti v obchodných stykoch.

Princípy následne v rámci sekcie, nazvanej Zodpovednosť pri negociácii (kapitola 2., časť 3), upravujú zodpovednosť za škodu tej strany, ktorá bude jednať v rámci negociácií v rozpore s princípom dobrej viery, alebo tiež preruší zmluvné

⁶ Musy, A.M. : The good faith principle in the contract law and the precontractual duty to disclose :Comparative analysis of new differences in legal cultures, str.8, On line: <http://www.icer.it/docs/wp2000/Musy192000.pdf>. (ku dňu 10.8.2010).

⁷ Farnsworth, E.A. : Duties of good faith and fair dealing under the UNIDROIT principles, relevant international conventions, and National Laws, On line : http://tldb.uni-koeln.de/php/pub_show_document.php?pubdocid=122100(ku dňu 10.8 2010).

⁸ Lando, O.: Is good faith an overarching general clause in principles of european contract law? European Review of private law, 2007, str. 841.

vyjednávania v rozpore s týmto princípom.⁹ Ustanovenie par. 3 následne upresňuje, čo môžeme chápať pod pojmom jednanie v rozpore s dobrou vierou, keď praví, že je v rozpore s dobrou vierou zahajovať zmluvné rokovania, alebo v nich pokračovať bez skutočného úmyslu uzatvoriť zmluvu.¹⁰

Tieto princípy boli mimo iné inšpirované ďalším významným európskym dokumentom, a to Princípami UNIDROIT (L'institut International pour l'Unification du Droit Privé), ktoré upravujú problematiku medzinárodných obchodných kontraktov.

Princíp dobrej viery nachádzame v čl. 1.7 Princípov UNIDROIT, ktorý v odst. 1 ukladá povinnosť strán jednať v medzinárodnom obchode v súlade s dobrou vierou.

Povinnosť jednať v obchodnom styku v súlade s dobrou vierou sa vzťahuje, aj keď to výslovne stanovené nie je, bez pochyb aj na fázu negociácií a ide o všeobecné pravidlo, ktoré sa uplatní v prípade neexistencie špeciálneho ustanovenia.

Ďalej niekoľko zmienok k dobrej viere na kontinente.

V rámci kódexov jednotlivých národných poriadkov civile law taktiež nachádzame výslovné zakotvenie tohto princípu.

Vo francúzskom code civile je to čl. 1134 riadok tretí Code civile, ktorý praví: „les conventions doivent etre executé de bonne foi.“¹¹ a tiež v čl. 1135 Code civile, ktorý toto ustanovenie dopĺňa a dodáva nasledujúce: „la convention oblige a toutes de suites que l'équité donne a l'obligation d'apres sa nature.“¹²

V code civile však nie je ustanovenie, ktoré by výslovne implikovalo použitie princípu dobrej viery na predzmluvné vzťahy, preto tieto medzery preklenula francúzska doktrína, ktorá stanovila okruh prípadov, na ktoré by sa mal princíp dobrej viery aplikovať, a tým je aj proces uzatvárania kontraktu. Princíp zmluvnej slobody je

⁹ Art. 2:302 par. 2 Toutefois, une partie ayant négocié ou interrompu la négociation de maniere contraire a la bonne foi est responsable pour tout dommage causé a l'autre partie. (Strana, ktorá jedná v rámci kontraktácie v rozpore s dobrou vierou, alebo preruší zmluvné vyjednávania v rozpore s princípom dobrej viery, bude zodpovedať za veškerú škodu, ktorú týmto počínaním spôsobí druhej strane.).

¹⁰ Art. 2:302 par. 3 En particulier est contraire a la bonne foi pour une partie d'engager une négociation ou la continuer sans aucune intention concrete d'arriver a un accord avec l'autre partie (Je v rozpore s princípom dobrej viery, zahajovať zmluvné vyjednávania alebo v nich pokračovať, bez skutočného úmyslu uzatvoriť zmluvu).

¹¹ Zmluvy musia byť plnené v dobrej viere.

¹² Zmluva zaväzuje ku všetkému, čo možno podľa zásady spravodlivosti očakávať podľa povahy záväzku.

tak následne limitovaný princípom ochrany dobrej viery účastníkov kontraktačných jednaní.¹³

Zhora zmienené Treu und Glauben nachádzame v § 242 BGB. Ide o zásadu dobrých mravov a dobrej viery, ktorá je aplikovateľná na všetky právne vzťahy.

Výslovnou úpravou v tomto smere oplýva italský Code civile, ktorý dokonca ukladá v čl. 1337 povinnosť strán pri jednaní o zmluve alebo pri uzatváraní zmluvy jednať v dobrej viere, ďalej tiež článok 1366 praví, že zmluva musí byť vykladaná v dobrej viere a čl. 1375 ukladá povinnosť plniť zmluvu v súlade s princípom dobrej viery.

V talianskom práve je vidieť značný vplyv nemeckej doktríny, princíp buona fede bol doktrínou označený za synonymum nemeckého Treu und Glauben.

1.1.2. Predzmluvná zodpovednosť- culpa in contrahendo?

Pojem predzmluvnej zodpovednosti býva tiež niektorými autormi označovaný ako culpa in contrahendo, alebo zavinenie, či vina pri kontraktácii, je však nutné poznamenať, že je možné stretnúť sa s názormi, ktorých je síce pomerná menšina, ale ktoré jednoznačne tieto dva pojmy odlišujú, a ich súčasné užívanie považujú za nekorektné.¹⁴ Argumenty, ktoré sú dokladané na obhajobu tohto tvrdenia sú, ako bude následne poukázané, rozmanité.

B.A. Thai vo svojom článku zmieňuje, že akokoľvek je vlastné i pre civile law i pre common law zachovávanie princípu dobrej viery, poukazuje na to, že common law pozná aj iné prístupy než je doktrína culpa in contrahendo adaptovaná v rámci civile law. Prístup uznávaný v rámci common law sa nedá stotožňovať s doktrínou culpa in contrahendo, ale common-law využíva funkčne zrovnateľné inštitúty.

Na základe uvedených skutočností môžeme teda dospieť k záveru, že culpa in contrahendo by sme mohli nazvať teoretickým konceptom, na základe ktorého sa rozvinul a jestvuje inštitút predzmluvnej zodpovednosti v podobe v akej ho poznáme

¹³Musy, A.M. : The good faith principle in the contract law and the precontractual duty to disclose comparative analysis of new differences in legal cultures, str. 8, On line: <http://www.icer.it/docs/wp2000/Musy192000.pdf>.(ku dňu 10.8. 2010).

¹⁴Thai, B.A.:Culpa in contrahendo in english law, On line: <http://www.baolawfirm.com.vn/dmdocuments/Culpa%20in%20contrahendo%20in%20English%20Law.pdf>. (ku dňu 10.8.2010).

v rámci jurisdikcií na kontinente, ktorý však môže byť uplatňovaný i na inom právnom základe než je culpa in contrahendo.

B.A.Thai ďalej uvádza, že za rozlišovacie kritérium medzi pojmom predzmluvnej zodpovednosti a culpa in contrahendo považuje okamih, kedy došlo k vzniku škody.

V prípade culpa in contrahendo sa vznik škody prejaví pred uzatvorením zmluvy, kdežto v prípade predzmluvnej zodpovednosti i po uzavretí zmluvy.

Podľa mojej mienky nie je z tohto uhlu pohľadu vôbec smerodajné, kedy dochádza k vzniku škody, ale kedy došlo k jednaniu contra legem, ktoré sa viaže práve na pochybenie, či porušenie povinností počas zjednávania zmluvy. To je podľa môjho názoru pojmovým znakom inštitútu predzmluvnej zodpovednosti.

Ako ďalší, podľa môjho názoru však úplne zanedbateľný rozdiel spočíva v čisto subjektívnom charaktere culpa in contrahendo, narozdiel od predzmluvnej zodpovednosti, kde zavinenie podstatnú rolu nehrá.

S ohľadom na uvedené skutočnosti teda nepovažujem súčasné užívanie týchto dvoch pojmov za zvlášť chybné, z dôvodu, že nejde o dva rôzne prakticky aplikovateľné inštitúty.

1.2. Culpa in contrahendo v historických súvislostiach

Doktrína culpa in contrahendo sa rozvinula v 19. storočí na poli nemeckej právnej vedy, autorom prvého uceleného konceptu sa stal Rudolf von Jhering so svojim článkom Culpa in contrahendo, oder Schadensersatz bei nichtigen oder nicht zur Perfektion gelangten Verträgen.¹⁵

Inšpiračným zdrojom k tomuto konceptu sa pre tohto významného znalca rímskeho práva a predovšetkým význačného právneho teoretika svojej doby stali okrem inštitútov práva rímskeho¹⁶ tiež ustanovenia Pruského zemského zákonníka, ktoré obsahovali pozitívnu úpravu inštitútu culpa in contrahendo.

Po vzore Jheringa nebude rímske právo opomenuté ani v tejto práci, mojim cieľom však nebude kráčať dôsledne v Jheringových stopách, ale pojednám tu

¹⁵ Kessler ,F.,Fine,E.:Culpa in contrahendo, bargaining in good faith and freedom of contract a comparative study, str.401, On line: <http://trans-lex.org/125100> (ku dňu 10.8.2010).

¹⁶ Šlo predovšetkým o niektoré rímsko- právne žaloby, ktorými boli actio legis Aquiliae, actio empti, actio venditi, actio reivindicatio (viac k tomuto problému in: Hrádek,J.:Předsmuvní odpovědnost, Culpa in contrahendo. Praha: Auditorium, 2009, str. 21).

o vtedajšom poňatí inštitútu culpa in contrahendo, tak ako ho poznali a aplikovali rímski právnici.

1.2.1. Rímske právo a jeho recepcia

Rímske právo poznalo a používalo pojem culpa in contrahendo ako výraz pre istý druh „nedbalosti“ pri uzatváraní zmluvy.

Exaktnejšie povedané, zodpovednosť za culpa in contrahendo rímski právnici kvalifikovali ako zodpovednosť za *zavinené nedorozumenie, event omyl*. Kontrahenti totižto podľa rímskeho práva zodpovedali nielen za splnenie zmluvy ale i za škodu, ktorá vznikla v prípade, že vinou kontrahenta nevznikla zmluva platná.¹⁷

Je potrebné na tomto mieste pripomenúť, za akých okolností v rímskom práve k omylu dochádzalo a teda dochádzalo aj k postihu aktérov zmluvných vyjednávaní.

Okrem otázky omylu budú ďalej rozobraté i iné prípady, kedy dochádzalo k regresu kontrahentov za jednanie, ktorého sa dopustili počas zmluvných vyjednávaní a ktoré škodlivo zasiahlo do sféry iného vyjednávača, čo sa ponúka dať do spojitosti práve s inštitútom predzmluvnej zodpovednosti. Ako bude poukázané následne v kapitole o práve československom, tieto skutkové podstaty sa opakujú v ustanoveniach československého občianskeho zákonníka, jež tvoril základ právnej úpravy v prvom Československu.

a) Omyl (*error*)

Situácia kvalifikovaná ako omyl nastávala v prípade, že došlo k nesúladu vôle zmluvného vyjednávača s jej prejavom, čo následne zmluvu mohlo urobiť neplatnou a nastupovala tu právna zodpovednosť vinníka. Omyl musel byť *podstatný*, čo v praxi znamenalo, že sa musel týkať povahy právneho jednania, jednajúcej osoby, alebo predmetu jednania.

Vinník mohol vyššie zmienenú situáciu spôsobiť i pre svoju nepozornosť, keď sa napr. pri prejave preriekol, alebo prehliadol niečo v listine, ktorú podpísal. Síce vyššie zmienený stav vyvolať nechcel, spravodlivým sa však javilo neumožniť mu vyviazať sa z takéhoto právneho jednania, pretože predsa musel zachovávať určitú

¹⁷Kincl, J.,Urfus,V.,Skřejpek,M.:Římské právo. Praha: C.H.Beck, 1995, str. 96.

mieru obozretnosti v tom, čo činil, dokonca právo vyslovene ukladalo jednajúcim stranám povinnosť postupovať v zmluvných pomeroch dostatočne uvážlivo.¹⁸

Tým však nemohla byť poškodená strana druhá, a preto tieto jednanía boli stíhané relatívnou neplatnosťou, ktorá bola prostriedkom ochrany zmluvnej strany, jež situáciu nezapríčinila a neoplývala ďalej vôľou zotrvať v takomto záväzku.

Môžeme teda tvrdiť, že rímske právo akceptovalo skutočnosť, že v prípade zmluvných rokovaní nie je možné pohybovať sa v právnom vákuu, a je zrejmé, že vnímalo zmluvné rokovania ako spôsobilé vytvoriť medzi subjektmi práva určitý vzťah dôvery, na základe ktorého bolo potreba chrániť kontrahentov pred jednaním, spôsobilým im privodiť škodu.

b) Podvod (dolus)

Spomedzi ďalších škodlivých jednaní, ktorých sa museli kontrahenti pri rokovaníach o zmluve vyvarovať, nachádzame pri štúdiu rímskeho práva zmienku o jednaní podvodnom.

Nehrať fair play v medziľudskom styku, a už toľko medzi otrými obchodníkmi nie je a nikdy nebolo nič neobvyklé, dokonca, ako je zdokumentované v niektorých prameňoch, v dobách staršieho ius civile sa vzájomné predstieranie v obchodných stykoch považovalo za čosi natoľko prirodzené, že to rímski právnici dohnali až do dokonalosti, lebo predsa keď je niečo prirodzené, musí to byť zákonite aj dovolené. Preto staré ius civile rešpektovalo zásadu „naturaliter licet contrahentibus se circume“ tj. pri zmluvách sa prirodzene dovoľuje podvádzať. Iste by uplatňovanie tejto zásady našlo svojich zástancov aj dnes, no tu je potreba, vrátiť sa k jadrú témy a pojednať o tom, že neskôr i rímsky právnici začali postihovať podvodné jednanie.

Dozvedáme sa o tom, že praetorský edikt postihoval istý druh nepoctivého jednanía v obchodnom styku, ktorým malo byť *poskytnutie nepravdivých informácií*, prípadne *zamlčanie relevantných informácií*, alebo navodenie inej situácie nekorešpondujúcej so skutočnosťou, ktorej sa kontrahent dopustil s úmyslom privodiť druhej strane škodu.¹⁹ Podvedený mal podľa situácie k dispozícii dva obranné prostriedky, a to jednak žalobu actio doli, ktorá smerovala voči podvodníkovi, a taktiež procesnú námietku podvodu, tzv. exceptio doli, ktorá sa uplatňovala v prípadoch, kedy

¹⁸Kincl, J. in Kincl, J., Urfus, V., Skřejpek, M.: Římské právo. Praha: C.H.Beck, 1995, str. 96.

¹⁹Tamtéž, str. 98.

páchateľ zažaloval poškodeného. Dôsledkom riadneho uplatnenia tejto námietky bola nemožnosť domôcť sa plnenia voči osobe, ktorá námietku uplatnila napriek tomu, že sa k danému plneniu zaviazala, čo by však neučinila, keby jej bol známy pravý stav veci.²⁰

c) Psychické násilie (vis compulsiva)

Posledným druhom predzmluvného jednania, ktoré považujem za prínosné zmieniť a ktoré bolo podľa rímskeho práva zakázané, bolo ovplyvňovanie druhého kontrahenta formou psychického násilia.

Zmluva, ktorá bola uzatvorená za týchto podmienok, nemohla byť spravodlivo považovaná bez ďalšieho za relevantný právny dôvod vzniku záväzku, a teda v prípade, že jednanie už bolo hospodársky realizované, postihnutému poskytol praetor žalobu na vrátenie nedobrovoľného plnenia- actio quod metus causa. Tak musel vydať prospech ten, ktorému sa ho dostalo z vynúteného jednania.²¹

Pre prípad, že by páchatel žaloval poškodeného na plnenie z nekalozavretej zmluvy, poskytoval praetor poškodenému procesnú námietku, tzv. exempciu, na základe ktorej bola žaloba paralyzovaná. V tomto prípade síce nedochádzalo k neplatnosti právneho jednania ex lege, ale poškodená strana mala možnosť úspešne sa domôcť toho, aby sa k právnemu dôvodu záväzku neprihliadalo a bolo navrátené to, čo bolo plnené v rozpore s právom.

d) Jednanie contra bonos mores

Jednanie namierené proti dobrým mravom bolo tiež podľa rímskeho práva stíhané neplatnosťou.

K recepcii rímskeho práva začalo dochádzať už vo vrcholnom stredoveku a platilo súbežne s právom zvykovým. Novodobé právo sa ustanovilo až v 19.stor. po francúzskej revolúcii v dôsledku veľkých kodifikačných reforiem v oblasti súkromného a trestného práva. Rímske právo sa stalo východiskom týchto kodifikácií a vo svojej modernej podobe bolo dôsledne recipované v kontinentálnej Európe, na českom a rakúskom území. Jeho vplyv nájdeme napríklad vo Všeobecnom občianskom zákonníku rakúskom ABGB, ktorý bol v roku 1918 recipovaný spoločne s ďalšími

²⁰Kincl,J. in Kincl, J.,Urfus,V.,Skřejpek,M.:Římské právo. Praha: C.H.Beck, 1995, str. 99.

²¹Tamtéž, str. 98.

predpismi novo vytvoreným Československom a platil u nás s menšími obmenami prakticky až do r. 1950.

Ďalší výklad bude preto venovaný právnej úprave obsiahnutej v ABGB, v najvýznamnejšom súkromnoprávnom kódexe, ktorý platil u nás v období prvej československej republiky.

1.2.2. Prvé Československo a právna úprava culpa in contrahendo vo Všeobecnom zákonníku občianskom

Poznanie prvorepublikovej právnej úpravy predzmluvnej zodpovednosti v ABGB nadobúda v súčasnosti na význame predovšetkým vo vzťahu k pripravovanej rekodifikácii súkromného práva. Práve táto úprava totiž slúžila ako podklad autorom návrhu nového občianskeho zákonníka M. Zuklínovej a K. Eliášovi. Konkrétne obaja autori pri svojej práci vychádzali z vládneho návrhu občianskeho zákonníku z r.1937, ktorý sledoval modernizačnú revíziu rakúskeho všeobecného zákonníka občianskeho a to v jeho konfrontácii s novšími európskymi zákonníkmi. Obdobne Ústavný súd ČR sa vo svojom náleze III. ÚS 77/97 vyslovil nasledovne, citujem: „Zásad, uznávaných až do zrušení obecného zákoníku občianskeho z roku 1811 (zákonem č. 141/1950 Sb.), tedy do doby, kdy po násilném zvratu v čsl. státě počalo docházet k rozrušování právního řádu, je třeba zásad zcela odpovídajících demokratickým hodnotám státu (čl. 1, čl. 2 odst. 4, čl. 4 úst. zák. č. 1/1993 Sb.) dbát i v současné době a z nich při aplikaci současného práva vycházet, a to zejména tam, kde současná právní úprava vykazuje mezery, které nezbyvá než překlenout výkladem.“²² Je teda zrejmé, že pri hľadaní odpovedí na otázku, akú podobu má mať právna úprava predzmluvnej zodpovednosti, je pre nás ďaleko významnejším zdrojom poznania rakúsky všeobecný občiansky zákonník ABGB z roku 1811 ako neskoršia právna úprava kontraktčných jednaní obsiahnutá v občianskom zákonníku československom z roku 1950 - 1964.

Všeobecný zákonník občiansky z roku 1818, v znení platnom v roku 1936 výslovne zakotvil civilný delikt culpa in contrahendo. Podľa komentáru k tomu zákonníku: „*Culpa in contrahendo jest upravené ako civilný delikt v par. 869, ide*

²² Osnova občianskeho zákoníku/hlavní zpracovatel Karel Eliáš (v rodinněprávní partii společně s Michaelou Zuklínovou). Osnova zákona o obchodních korporacích/hlavní zpracovatel Bohumil Havel (v partii o družstvech společně s Tomášem Dvořákem).Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, str. 7.

*o zvláštny delikt, ktorý nie je nahradený žiadnym iným ustanovením. Táto culpa in contrahendo je doplnená v par. 874.*²³

Pričom ustanovenie par. 869 ABGB stanovilo nasledovné: „Privolenie k zmluve musí byť prejavené určite a zrozumiteľne. Ak je prehlásenie nezrozumiteľné alebo úplne neurčité, alebo ak sa stane prijatie za iných podmienok, než bol prísľub daný, nestáva sa zmluva skutkom. Kto použije nejasných výrazov, aby na úkor iného získal výhody, alebo uskutoční jednanie na oko, je povinný poskytnúť zadosťučinenie.“ Podľa výkladu tohto ustanovenia, veta druhá pojednáva o simulovanom jednaní, ktoré síce bolo poznateľné, ale druhou stranou poznané nebolo. Ide o ustanovenie rámcové, a preto dopadá i druhá veta ako sankcia na všetky prípady vady vôle, keď je teda zmluva neplatná pre omyl, pre simuláciu, pre dissimuláciu, nedostatočný konsenzus, môže strana, ktorá jednála v dobrej viere, že zmluva je platná domáhať sa zadosťučinenia na strane, ktorá neplatnosť zaviniť.²⁴

Vedľa toho dopadá druhá veta na prípady, kedy výrazy boli volené tak, aby sa dali rôzne vykladať. Toto ustanovenie sa dá vysvetliť len tak, že strana, ktorá sa spoliehala na nejasné výrazy, utrpela škodu. Patrí sem tiež podvodné zvedenie k zmluve. Najlepšie je v druhej vete vidieť ustanovenie ktoré zodpovedá žalobe actio doli (viz výklad o rímskom práve), a má sa týmto ustanovením sudcovi dať možnosť napraviť škodu spôsobenú dôverčivej strane chytráctvom strany druhej, aj keď táto strana neporuší žiaden právny predpis. Tento predpis nepramení ex jure stricto, ale ex equitante.²⁵

K tejto problematike autori komentáru Rouček a Sedláček podávajú výklad i na inom mieste, v pododdielke venovanom uzatváraniu zmlúv.²⁶ V rámci výkladu o zmluvnom vyjednávaní autori proklamujú zásadu zmluvnej voľnosti, citujem: „*strany sú vo vyjednávaní úplne voľné*“, a následne konštatujú, že v tejto oblasti ide o tzv. *jus merae facultatis*, teda o úplnú nezávislosť na právnom poriadku. Pokiaľ nedošlo

²³Sedláček, J. in Rouček, F., Sedláček, J.: Komentář k československému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, díl V. Praha:Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1937, str. 666.

²⁴Sedláček, J. in Sedláček, J. in Rouček, F., Sedláček, J.: Komentář k československému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, díl IV. Praha:Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1937, str. 77.

²⁵Sedláček, J. in Rouček, F., Sedláček, J.: Komentář k československému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, díl IV. Praha:Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1937, str. 78.

²⁶Tamtéž, str. 25.

k vzniku zmluvy, ako právneho dôvodu vzniku práv a povinností *“zmluva je z hľadiska právneho predpisu právnou skutočnosťou, pretože prihliadame k tomu ako sa prejav zmluvnej vôle stane skutkom”*²⁷ a z hľadiska zmluvných strán je normou, pretože stanoví týmto stranám povinnosti. Práva a povinnosti v tejto fáze nie je preto možné voľne zakladať. Tento stav však neznačí ako plynie z ďalšieho výkladu, absolútnu svojvôľu vyjednávajúcich strán. Komentár následne uvádza výnimku z všeobecného princípu zmluvnej voľnosti. Voľnosť uzavrieť alebo neuzavrieť zmluvu je považovaná za subjektívne právo, a teda vyjednanie o zmluve je výkonom práva podľa par. 1295 ABGB, z čoho plynie zodpovednosť za škodu, ktorá vznikla druhej strane v prípade, že by sa jeho jednanie dalo kvalifikovať ako šikana: *„Šikana je daná vtedy, ak vyjednanie bolo vedené za tým účelom, aby druhý vyjednávač bol poškodený.“* Ako príklad autori komentáru uvádzajú situáciu, kedy osoba A vyjednáva s osobou B o kúpe úrody ovocia a preťahuje jednanie tak, aby B zmeškal možnosť predat' tretím osobám, tým sa umožní osobe D kúpiť úrodu pod cenu. Preto je podľa Roučka a Sedláčka možné na túto situáciu vzťahovať ustanovenie už vyššie zmieneného par. 869 ABGB.

Ničmenej komplexnosť právnej úpravy inštitútu culpa in contrahendo vo Všeobecnom občianskom zákonníku je daná až v spojení ustanovenia par. 869 ABGB s ustanovením par. 874 ABGB. Na toto poukazujú tiež autori komentáru k všeobecnému občianskemu zákonníku Rouček a Sedláček.

Ustanovenie par. 874 ABGB praví, citujem: *„V každom prípade musí ten, kto zmluvu spôsobil ľst'ou alebo neodôvodnenou bázňou dať zadostučinenie za škodlivé následky. Vedľa tohto nároku je stranám daný nárok na náhradu škody.“*

K náhrade škody môže dôjsť podľa Roučka a Sedláčka tým spôsobom, že zmluva sa prehlási za neplatnú, t.j. uvedie sa pomer medzi stranami do predošlého stavu (*restitutio in integrum*). Táto neplatnosť nie je však dôsledkom predpisov o omyle, ale predpisov o náhrade škody, a platia v tomto prípade predpisy 30. hlavy II. dielu všeobecného zákonníka občianskeho z roku 1811 v znení platnom v roku 1936 na území Československa.

Na základe vyššie uvedeného je možné skonštatovať, že ABGB stíhalo v súvislosti s kontraktácnym jednaním ako jednanie contra legem predovšetkým jednanie podvodné, v dôsledku ktorého bola neoprávnene ovplyvnená vôľa druhej

²⁷Tamtéž, str. 24.

strany a to buď formou ľsti, ktorú postihovalo ustanovenie par. 869 zákonníka, alebo tiež formou vyhrážky, na ktorú sa vzťahovalo ustanovenie par. 874 všeobecného občianskeho zákonníka.

Tento výklad mal poukázať na skutočnosť, že predzmluvná zodpovednosť je inštitút, ktorého kodifikácia a zavedenie do praxe by nemala byť považovaná za akúsi revolučnú novinku, ale naopak, návrat k tradične uznávaným princípom.

V ďalších kapitolách sa preto pokúsim o analýzu inštitútu predzmluvnej zodpovednosti vo svetle poznatkov právnych poriadkov, ktoré tento inštitút dlhodobo poznajú, a následne o kvalifikáciu tohto inštitútu v českom práve.

2. PREDPOKLADY PREDZMLUVNEJ ZODPOVEDNOSTI

Predzmluvnú zodpovednosť sme definovali ako zodpovednosť za škodu, ktorá vznikla porušením predzmluvnej povinnosti v priebehu predzmluvnej fáze kontraktácie.

Pre vznik predzmluvnej zodpovednosti je teda nutné, aby došlo k splneniu všetkých predpokladov, ako je tomu aj u všeobecnej zodpovednosti za škodu. Medzi tieto predpoklady uvádzam:

1. predzmluvné štádium
2. porušenie predzmluvných povinností
3. vznik škody

Následne dôjde k rozboru jednotlivých funkčných zložiek inštitútu predzmluvnej zodpovednosti v dotknutých jurisdikciách civile law a výsledky a zistenia, ktoré z tohto rozboru vyplynú, budú podkladom pre úvahy o existencii predzmluvnej zodpovednosti v českom práve de lege lata.

Je bez pochyb, že české právo momentálne neaprobuje výslovnú úpravu inštitútu predzmluvnej zodpovednosti, ktorá by vychádzala zo spoločnej koncepcie.

Nepopierateľná je však existencia určitej partikulárnej úpravy, na ktorú už v minulosti upozornila česká doktrína a ktorá sa nachádza ako v obchodnom tak v občianskom zákonníku.

Ide o zodpovednosť za neplatnosť právneho úkonu (§ 42 ObčZ, § 268 ObchZ) a ustanovenie upravujúce zákaz zneužitia dôverných informácií, ku ktorých výmene medzi kontrahentmi dochádza počas zmluvných vyjednávaní (§ 271 ObchZ).

Pre podporu vyššie uvedeného následne uvádzam niektoré názory českých právnych autorít poukazujúce na existenciu týchto fragmentov predzmluvnej zodpovednosti v českom práve.

V prípade ustanovenia § 271 ObchZ sa podľa I. Pelikánovej jedná o kogentnú úpravu predzmluvnej zodpovednosti, ktorá chráni vzájomne podnikateľov pred zneužitím dôverných informácií, ku ktorých výmene obvykle pri kontraktácii dochádza a ktorých zneužitie môže spôsobiť zmluvnej strane škodu.²⁸ (Podmienkam vzniku

²⁸ Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl, 2. vydání. Praha: Linde, 1998, str. 96.

zodpovednosti sa budem venovať podrobnejšie v podkapitole zaoberajúcej sa konkrétnymi predzmluvnými povinnosťami.)

O ustanovení § 42 OZ pojednávajú autori komentáru k Občianskemu zákonníku ako o úprave zodpovednosti z titulu culpa in contrahendo. V tomto prípade sa podľa nich jedná o všeobecnú zodpovednosť za škodu riadiacu sa ust. § 420 OZ.²⁹

2.1. Predzmluvné štádium, „predzmluvný vzťah“

Prvým pojmovým znakom predzmluvnej zodpovednosti je existencia tzv. „predzmluvného vzťahu“.

Východným bodom konceptu predzmluvnej zodpovednosti je myšlienka, že medzi subjektmi práva, tj. kontrahentmi sa počas negociácie vytvárajú na základe ich vzájomnej interakcie užšie väzby a táto skutočnosť implikuje nutnosť ich jednanie regulovať právnymi normami.

Totíž zmluvné rokovania ohľadne zložitejších kontraktov obvykle vyžadujú nemalé investície nielen času, ale aj peňažných prostriedkov kontrahentov, ktoré bývajú vynakladané na právne, či daňové poradenstvo, alebo na uzatvorenie kontraktu s potenciálnymi subdodávateľmi a tiež nie ojedinele dochádza k poskytnutiu informácií, dôležitých pre ich podnikateľskú prax.

Akceptácia myšlienky existencie predzmluvného vzťahu však skytá otázku, ako bude tento predzmluvný vzťah definovaný z právneho hľadiska.

Prístupy dotknutých jurisdikcií sa v nazeraní na túto kľúčovú otázku do značnej miery líšia. V zásade je prijímaná ako alternatíva dodať predzmluvnému vzťahu kvalít právneho vzťahu, tak aj ponímanie tohto vzťahu ako výlučne faktického, ktorého subjekty sa riadia predzmluvnými povinnosťami prameniacimi ex lege.

2.1.1. Nariadenie Rím II

Zdroj inšpirácie pre kvalifikáciu predzmluvného vzťahu nachádzame na európskej úrovni hneď na niekoľkých miestach. Nariadenie Rím II, ktoré vstúpilo v účinnosť v r. 2009, upravuje kolíznu problematiku predzmluvnej zodpovednosti, tj. spôsob určenia práva rozhodného v prípade sporov z predzmluvnej zodpovednosti.

²⁹J. Švestka in Švestka, Spáčil, Škárová, Hulmák a kol.: Občianský zákoník. Komentár. Praha:C.H.Beck, 2008, str. 356.

Síce sa európsky zákonodarca podrobnejšie ku kvalite záväzkového vzťahu ako všeobecného základu pre existenciu predzmluvnej zodpovednosti nevyjadruje, v jej systematickom zaradení v predmetných ustanoveniach nachádzame nepriame indície pre jeho kvalifikáciu.

Ostatne, v tomto prípade nebolo ambíciou európskeho zákonodarcu konštituovať pojem predzmluvnej zodpovednosti. K tomu čl. 30 odôvodnenia praví, citujem: „Pojem "predzmluvná zodpovednosť" je pre účely tohto nariadenia autonómny pojem a nemusí sa nevyhnutne vykladať v zmysle vnútroštátneho právneho poriadku.“

S pojmom predzmluvná zodpovednosť nariadenie operuje v čl. 29 a čl. 30 odôvodnenia k tomuto nariadeniu, následne v čl. 12 a v čl. 2 Nariadenia.³⁰

Článok 29 odôvodnenia k nariadeniu Rím II praví, že zvláštne pravidlá by mali byť stanovené pre prípady vzniku škody iným spôsobom, než z civilného deliktu, ako je bezdôvodné obohatenie, jednatel'stvo bez príkazu alebo predzmluvná zodpovednosť (culpa in contrahendo).

Samotný Čl. 12, ktorý je zdrojom právnej úpravy určenia práva rozhodného v prípade sporu z predzmluvnej zodpovednosti, ďalej stanovuje, že „rozhodným právom pre mimozmluvné záväzkové vzťahy, ktoré vznikajú z predzmluvného jednanja, je bez ohľadu na to, či došlo k skutočnému uzatvoreniu zmluvy, právo, ktoré sa použije na zmluvu, alebo ktoré by sa na ňu použilo, keby bola uzavretá.“ V tejto súvislosti je však nevyhnutné tiež zmieniť ustanovenie čl. 2 Nariadenia, charakterizujúceho pojem škody pre účely Nariadenia, ako „, akékoľvek následky civilného deliktu, bezdôvodného obohatenia, jednatel'stva bez príkazu, alebo predzmluvného jednanja.

Európsky zákonodarca teda jednoznačne odmieta poňatie inštitútu predzmluvnej zodpovednosti na báze zmluvného práva.

Otázky však vyvoláva samotné určenie rozhodného práva, podľa čl. 12, ktorým je právo, ktoré by sa použilo na zmluvu, keby bola uzavretá.

Na základe vyššie uvedeného je možné urobiť s istotou záver, že nariadenie sa prikláňa k mimozmluvnému poňatiu predzmluvnej zodpovednosti, ktoré je zrejmé zo zaradenia inštitútu v rámci čl. 29, čl. 30 a čl. 2.

³⁰ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 zo dňa 11.7. 2007o práve rozhodnom pre mimozmluvné záväzkové vzťahy (Rim II). On line : http://www.justice.gov.sk/dwn/17/nar864_07.pdf.

2.1.2. Rozhodnutie Európskeho súdneho dvora (C 334/00)³¹

K otázke kvalifikácie predzmluvného vzťahu na európskej úrovni je tiež účelné zmieniť rozhodnutie Európskeho súdneho dvora (ďalej ESD), ktoré je doteraz jediným, dotýkajúcim sa predmetnej problematiky.

V danom spore sa žalovalo na náhradu škody z dôvodu predzmluvnej zodpovednosti. Žalobu podala spoločnosť Fonderie Office Meccanice Tacconi so sídlom v Taliansku voči spoločnosti Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH so sídlom v Spolkovej republike Nemecko. Prípado sa dostal až pred Najvyšší kasačný súd v Taliansku, ktorý sa musel vysporiadať s príslušnosťou talianskych súdov. Spoločnosť Tacconi tvrdila, že jednanie žalovaného naplnilo skutkovú podstatu čl. 1337 talianskeho občianskeho zákonníka, upravujúceho predzmluvnú zodpovednosť a v spojení s čl. 5 odst. 3 Bruselskej zmluvy má byť pre príslušnosť súdov rozhodujúce miesto, kde nastal škodlivý dôsledok, a tým je sídlo spoločnosti Tacconi.

ESD riešil v tomto prípade otázku, ako má byť kvalifikovaný nárok vyplývajúci z predzmluvnej zodpovednosti, teda, či sa jedná o nárok zo zmluvného či mimozmluvného vzťahu vo svetle čl. 5 Bruselskej zmluvy.

ESD skonštatoval, že v prípade povinnosti hradiť škodu, ktorá vznikla neoprávneným prerušením jednaní, môže takáto povinnosť plynúť jedine z porušenia právnych predpisov.

Pokiaľ jedna strana dobrovoľne neprevezme povinnosti voči druhej strane, nemôže byť takáto povinnosť kvalifikovaná ako zmluvná v zmysle čl. 5 odst. 3 Bruselskej zmluvy.

Európsky súdny dvor teda bez väčších pochybností priznáva predzmluvnej zodpovednosti mimozmluvný charakter.

³¹ Fonderie Officine Meccaniche Tacconi Spa v. Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH, C-334/00 (2002) ECR, On line: <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=sk&alljur=alljur&juredj=juredj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-334/00&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher>.

2.1.3. Predzmluvný vzťah v civile law- Zmluva versus delikt

Exkurz ohľadne pohľadu zahraničných národných jurisdikcií na predzmluvný vzťah zahájim v Nemecku, krajine, ktorá je kolískou predzmluvnej zodpovednosti.

Nemecké právo klasifikuje predzmluvný vzťah ako zákonom upravený záväzkový vzťah. Zdrojom pozitívnej právnej úpravy kvalifikácie tohto vzťahu je od poslednej novelizácie BGB z r. 2002 (tzv. Schuldrechtsmodernisierungsgesetz) ust. par. 311 BGB, ktoré nesie názov Záväzkové vzťahy z právnych úkonov a úkonov podobných právnym úkonom a tento praví v odstavci jedna, že k vzniku záväzkového vzťahu na základe právneho úkonu, rovnako ako k zmene v obsahu záväzkového vzťahu, je nutná zmluva medzi zúčastnenými.

Odstavec dva tohto paragrafu však následne dodáva, že záväzkový vzťah s povinnosťami uvedenými v par. 241 odst. 2 BGB vzniká tiež na základe zahájenia vyjednávania o zmluve, alebo na základe tzv. iniciácie zmluvy, pri ktorej jedna strana umožňuje s ohľadom na všetky obchodne-právne vzťahy s druhou stranou vplyv na svoje práva, právne hodnoty a záujmy, alebo jej tieto zveruje, alebo podobné obchodné kontakty.³²

Prvým prípadom vzniku tohto zvláštneho záväzkového vzťahu je podľa nemeckej pozitívnej právnej úpravy *záväzkový vzťah, ktorý započína zahájením zmluvných rokovaní*. Tento vzťah ďalej končí uzavretím zmluvy, ktorá je predmetom zmluvných jednaní, alebo samotným ukončením týchto zmluvných jednaní a zakladá povinnosť kontrahentov dodržiavať ohľaduplnosť, starostlivosť a lojalitu.

Ďalším prípadom vzniku predzmluvného vzťahu je *príprava zmluvy*, kde k žiadnym jednaniam dochádzať nemusí.

Napr. podnikateľ otvorí svoju predajňu verejnosti, aby dal potenciálnym zákazníkom možnosť naviazať kontakt. Jedná sa tu o potenciálny právny vzťah. Pokiaľ jedna strana umožní druhej strane s ohľadom na takýto vzťah vplývať na svoje práva a právne záujmy, taktiež sa aktivujú prevenčné povinnosti ako je tomu v prípade zahájenia zmluvných rokovaní.

Posledným zmieneným prípadom je podľa par. 311 odst. 2 BGB vznik záväzkového vzťahu na základe tzv. podobných obchodných kontaktov.

³² § 311 Bürgerliches Gesetzbuch, On line : http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html.

Ide tu o kontakty, pri ktorých ešte nie je pripravovaná žiadna zmluva, ale táto zmluva pripravená má byť.

Predpokladom pre vznik zodpovednosti je skutočnosť, že sa jedná o potenciálne zúčastnených na zmluve.³³

Obsah predzmluvného vzťahu je v nemeckom práve stanovený len všeobecne, a to dáva súdom priestor pre pružnejšie poskytovanie ochrany pri konkrétnom porušení.

Obdobný prístup ako ten, ktorý uznáva nemecká jurisdikcia, je príznačný aj pre Rakúsko, kde je však možno zaznamenať aj výskyt nepriaznivcov tejto koncepcie, a títo sú zástancovia ponímania predzmluvnej zodpovednosti ako druhu zodpovednosti deliktuálnej.

Prevažujú však zástancovia poňatia predzmluvného vzťahu ako vzťahu záväzkového, ktorého obsahom je hlavne povinnosť k vzájomnému ohľadu pri jednaní a uzatváraní zmluvy a rozsiahle informačné povinnosti.³⁴

Základný obsah tohto vzťahu tvorí povinnosť poskytovať informácie, nepôsobiť škodu, ktoré vznikajú po učení právnych úkonov v rámci kontaktov strán.³⁵Tieto povinnosti vyplývajú zo všeobecných zásad ABGB, aplikovateľných na akýkoľvek predzmluvný vzťah za použitia princípu analógie.

Rakúskemu poňatiu predzmluvného vzťahu je blízky prístup švajčiarskej jurisdikcie, kde je vznik záväzkového vzťahu, podobne ako v Rakúsku dovodzovaný za použitia analógie. Podľa tamojšej civilistickej tradície predzmluvné vzťahy spadajú do kategórie vzťahov, ktoré konkretizujú všeobecnú povinnosť jednať v súlade so zásadou dobrej viery.

Medzi kontrahentmi sa právny vzťah aktivuje v okamihu zahájenia zmluvných rokovaní a jeho obsahom sú vzájomné povinnosti. Ide predovšetkým o povinnosť informovať druhú stranu o skutočnostiach, ktoré by mohli ovplyvniť jej

³³Zahradníková,R. : Culpa in contrahendo a její zakotvení v právních řádech některých členských státu EU ve světle nové úpravy v připravované rekodifikaci občanského práva, On Line : <http://odmp.upol.cz/wp-content/uploads/2009/11/Sb2008CD.pdf>, str. 264, 265.

³⁴Hrádek,J.:Předsmuvní odpovědnost, Culpa in contrahendo. Praha: Auditorium, 2009, str. 52.

³⁵Tamtéž, str. 56.

rozhodnutie uzatvoriť zmluvu a tiež povinnosť jednať seriózne, v súlade so skutočnými úmyslami kontrahenta.³⁶

Iné jurisdikcie aprobujú založenie zodpovednosti na základe porušenia povinností, ktoré neplynú zo vzťahu právneho, ale sú uložené zákonom.

Tak je tomu v práve francúzskom, kde sa v prípade predzmluvnej zodpovednosti aplikujú ustanovenia upravujúce deliktuálnu zodpovednosť a ustanovenia upravujúce vady vôle.

Medzi osobami, ktoré zahájili zmluvné rokovania, sa aktivuje všeobecná povinnosť jednať v súlade s dobrou vierou a teda správať sa v rámci zmluvných rokovaní rozumne, seriózne (na tomto mieste Francúzi hovoria aj o povinnosti jednať v predzmluvných vzťahoch s péčí „bon pater familias“) a táto nachádza odraz v konkrétnych „predzmluvných povinnostiach“.³⁷

Právny vzťah však nevzniká, francúzski právnici hodnotia jednanie kontrahentov v priebehu zjednávania zmluvy, ktoré je v rozpore s výše uvedenými princípmi, ako protiprávny čin.³⁸

Tj. pre založenie zodpovednosti súd v konkrétnom prípade bude skúmať či kontrahent jednal s péčí bon pater familias, vznik škody a príčinnú súvislosť medzi vznikom škody a protiprávnym jednaním.

2.1.4. Charakter predzmluvného vzťahu v podmienkach českého práva

Podľa vyššie zmienených jurisdikcií, či už medzi kontrahentmi vznikne právny vzťah, alebo vzťah faktický, pri ich vzájomnej interakcii dochádza k aktivácii povinností, ktoré plynú zo zásady ochrany dobrej viery a dobrých mravov. Podstatou je teda ochrana dobrej viery largo sensu, ktorá nachádza svoj odraz v konkrétnych predzmluvných povinnostiach. Ako bolo zmienené, na európskej úrovni sa stretáme dokonca s výslovnou povinnosťou jednať v rámci negociácií v súlade so zásadou dobrej viery, čo je prístup typický napr. pre taliansku jurisdikciu. Vo Francúzsku nedostatok výslovnej úpravy preklenula judikatúra.

³⁶Riske, O. :Le processus d uniformisation du droit privé européen et la responsabilité précontractuelle, On line : http://www.weblaw.ch/pdf/magister_olivier_riske_processus_uniformisation.pdf, str. 59.(ku dňu 10.8.2010).

³⁷ Chiaves, F.A. : La responsabilité précontractuelle, On line :<http://www.jus.unitn.it/cardozo/Review/2006/Chiaves.pdf> (ku dňu 10.8.2010).

³⁸Chiaves, F.A. : La responsabilité précontractuelle, On line :<http://www.jus.unitn.it/cardozo/Review/2006/Chiaves.pdf>.(ku dňu 10.8.2010).

2.1.4.1. Niekoľko úvah nad možnosťou vzniku záväzkového vzťahu

Môže podľa platných právnych predpisov ČR vzniknúť medzi kontrahentmi počas zmluvných vyjednávani akýsi vzťah, podobný zmluvnému vzťahu, ako je tomu napríklad vo švajčiarskom práve, alebo pôjde za stávajúcich podmienok o zodpovednosť rýdzo deliktuálnu?

Pripomeňme si, kedy môže vzniknúť podľa platného práva záväzkový vzťah a aplikujme tieto poznatky na kontraktačný proces. Spôsoby vzniku záväzkov upravuje občiansky zákonník vo svojom ust. §488 a 489 OZ.

Ustanovenie § 488 OZ stanovuje, že záväzkovým právnym vzťahom je vzťah, z ktorého veriteľovi vzniká právo na plnenie od dlžníka a dlžníkovi vzniká povinnosť splniť záväzok.

Ustanovenie § 489 podáva výpočet dôvodov vzniku záväzkov. Záväzky podľa tohto ustanovenia vznikajú z právnych úkonov, zo spôsobenej škody, z bezdôvodného obohatenia alebo z iných skutočností uvedených v zákone.

Je teda zrejmé, že by sme museli preukázať, že záväzok v tomto prípade vzniká buď z právneho úkonu, alebo snád, na základe inej skutočnosti, uvedenej v zákone.

2.1.4.1.1. K vzniku zmluvy

Zmluva je vôbec najčastejším druhom záväzkového vzťahu, ktorý vzniká na základe právneho úkonu, tj. na základe právne relevantného prejavu vôle, ktorý má schopnosť vyvolať právne následky.

Podstatou vzniku zmluvy je existencia konsenzu strán, ktorý je stretom prejavov vôle kontrahentov, smerujúceho k založeniu práv a povinností zo zmluvného vzťahu.

Exaktnejšie povedané, v duchu tradičného civilistického poňatia je zmluva dvojstranný popripade viacstranný právny úkon, ktorý vzniká konsenzom, tj. úplným a bezpodmienečným prijatím (akceptáciou) návrhu na uzavretie zmluvy (ponuky, oferty).³⁹ V prípade kontraktácie, až do okamihu uzatvorenia zmluvy, nemožno o takto kvalifikovanom konsenze uvažovať. Museli by sme prejavom vôle kontrahentov,

³⁹ Knappová in : Knappová,M., Švestka,J.. Občianske právo hmotné.,svazek I. 3 vydání. Praha: Linde, 2002, str. 23.

učiným na počiatku zmluvných rokovaní, pripísať kvalitu právnych úkonov a táto hypotéza nenachádza v stávajúcich súkromnoprávných predpisoch oporu.

2.1.4.1.2. Predzmluvný vzťah st'aby kvázi -kontrakt

Pred samotným uzatvorením zmluvy teda nedochádza k právom aprobovanému konsenzu kontrahentov, mohol by však vzniknúť právny vzťah na základe právneho úkonu učeného jedným z kontrahentov?

J. Hrádek prináša podľa mojej mienky veľmi zaujímavú, až revolučnú hypotézu, keď tvrdí, že vznik záväzkového vzťahu je možný od okamihu učeného návrhu na uzavretie zmluvy, ktorý podľa neho nedeterminuje viazanosť navrhovateľa len na nemožnosť zrušenia návrhu, ale „*musí byť chápaná ako povinnosť k dodržiavaniu dobrých mravov, nepôsobiť škodu a zachovávať záväzky.*“⁴⁰

Oferta teda vyjadruje vôľu s prípadným akceptantom uzavrieť zmluvný záväzkový vzťah a je doplnená vznikom práv a povinností, ktoré sa realizujú vo fáze predzmluvnej a ich porušenie spôsobuje vznik mimozmluvného záväzkového vzťahu.⁴¹

Zároveň ako výsledok kvalifikácie takto vymedzeného vzťahu hovorí o vzťahu kvázi -kontraktnom.

Medzi kvázi -kontrakty, tak ako ich pozná české právo, sa radí jednatel'stvo bez príkazu, verejná súťaž a verejný prísl'ub.

Pre tieto druhy kvázi -kontraktov je typická absencia zmluvného vzťahu medzi subjektmi, ďalej je tu možné hovoriť o záväzkovom vzťahu, v ktorom je jedna zo strán na základe svojho jednostranného právneho úkonu povinná zachovávať záujmy druhej strany, tieto prípady nie sú dopodrobna upravené, a práva a povinnosti z týchto vzťahov sú dovodené hlavne zo všeobecných zásad civilného práva.⁴²

Podľa J. Hrádka ďalej predzmluvný vzťah vykazuje niekoľko znakov, ktoré je možné nájsť u typických kvázi -kontraktov- chýbajúci konsenzus strán s chovaním druhej strany, ktoré je ale vynútené určitými pravidlami vlastnými takmer každému právnemu poriadku, dobrej viere, dobrým mravom a povinnosti nepôsobiť škodu

V zásade táto konštrukcia nemôže byť podľa môjho názoru považovaná za nesprávnu, avšak ochrana takto poskytnutá sa mi javí ako nedostačujúca, vzhľadom

⁴⁰Hrádek, J.: Předzmluvní odpovědnost, Culpa in contrahendo. Praha: Auditorium, 2009, str. 123.

⁴¹ Tamtéž, str. 123.

⁴² Tamtéž, str. 127.

k tomu, že učeniu oferty mohlo predchádzať dlhé obdobie zmluvných rokovaní, ktoré mohlo byť poznamenané nemalými výdajmi kontrahentov, čo je typické hlavne pre vyjednávanie o obchodných kontraktoch.

2.1.4.1.3. Právna skutočnosť uvedená v zákone ako dôvod vzniku predzmluvného vzťahu

Ďalšou zmienenou variantou bolo dovodenie vzniku záväzku na základe inej skutočnosti uvedenej v zákone a touto by mohol byť v tomto prípade právny princíp obsiahnutý v § 415 občianskeho zákonníka.

V prípade tejto možnosti by sa na základe § 492 OZ použili ustanovenia o záväzkoch zo zmlúv i na tento záväzkový vzťah.

V prípade vzniku škody by sa teda podmienky vzniku zodpovednosti posudzovali podľa § 420 OZ, ktorými by bol vznik škody, preukázanie porušenia povinnosti z tohto záväzkového vzťahu, založenom na základe § 415 OZ, existencia zavinenia minimálne vo forme nevedomej nedbalosti na strane škodcu a príčinná súvislosť medzi týmito znakmi.⁴³

Podľa niektorých názorov je možnosť praktického využitia tejto koncepcie značne limitovaná a to z dôvodu, že analogická aplikácia týchto ustanovení by síce poskytla základ požadovanému chovaniu, v rámci predzmluvného vzťahu, ale „*obmedzovala by sa na rozsah právnej normy o ktorej analogickú aplikáciu by šlo.*“⁴⁴

Vo vzťahu k rozsahu zákonných povinností, ako sú ponímané v rámci inštitútu culpa in contrahendo v nemeckom a rakúskom práve a ako by mali byť ponímané aj českom práve, teda nielen povinnosť neškodiť, ale aj jednať v súlade s dobrými mravmi a zachovávať práva a oprávnené záujmy iných, tento prístup naráža na stručné znenie § 415 OZ.

K obmedzenosti rozsahu § 415 K OZ vidím ako prínosné uviesť úvahu, ktorá vznikla v slovenskom právnom prostredí a jej autorom je nestor slovenského súkromného práva Š. Luby. Ako výstižne uvádza Š. Luby „*Funkciou ustanovenia ukladajúceho povinnosť prevencie pri kontrahovaní je predovšetkým vychovávať a viesť kontrahujúcich tak, aby konali starostlivo, a pritom osobitne pamätali na to, že*

⁴³ Salač, J.: Culpa in contrahendo v českém právu? Právní rozhledy, 2002, č. 9, str. 416.

⁴⁴ Hrádek, J.: Předšmluvní odpovědnost, Culpa in contrahendo. Praha: Auditorium, 2009, str. 131.

*spolupôsobenie jednostranného, či dvojstranného, vnútorného či vonkajšieho omylu, nedostatok slobody konania, neurčitost' a nezrozumiteľnosť a iné okolnosti, nepriaznivo ovplyvňujú náležité uzatvorenie a vyjadrenie vôle a ohrozujú riadne zabezpečenie a realizáciu ekonomických a iných spoločenských cieľov sledovaných účastníkmi.*⁴⁵

Podľa tohto extenzívneho výkladu je teda možné vzťahnúť pod záštitu tohto ustanovenia všetky škodlivé jednanie v predzmluvnej fáze, či sa uplatní analogicky ako princíp na základe ktorého vznikne záväzkový vzťah sui generis, alebo zodpovednostný vzťah z protiprávneho úkonu.

Táto varianta však, akokoľvek teoreticky obhájiteľná by v súčasných právnych podmienkach podľa mojej mienky nemala šancu obstáť. Okrem Nemecka oplývajúceho výslovnou úpravou a snád' i Švajčiarska, je z prístupu iných jurisdikcií cítiť rozpaky nad iným poňatím predzmluvného vzťahu než je jeho zakotvenie v rovine deliktu.

2.1.4.1.4. Predzmluvná zodpovednosť ako zodpovednosť za delikt

Posledná varianta, ktorá sa javí ako najschodnejšia je ísť cestou deliktuálnej zodpovednosti.

Medzi kontrahentmi bude jestvovať vzťah faktický a vzťah záväzkový tu vznikne ako sekundárna (sankčná) povinnosť z titulu porušenia povinností, ktoré sú uložené zákonom.

Otázkou ostáva vymedzenie zákonných noriem českých súkromnoprávných predpisov, na základe ktorých škodlivé jednanie kontrahentov sankcionovať.

K poňatiu predzmluvnej zodpovednosti ako druhu zodpovednosti ex delicto sa priklonil aj Najvyšší súd ČR v rozhodnutí zo dňa 11.11.2006, sp.zn.: 29 Odo 1166/2004.

Jedná sa o, z hľadiska problematiky predzmluvnej zodpovednosti, zásadné rozhodnutie Najvyššieho súdu, bohužiaľ však aj prakticky jediné, v ktorom Najvyšší súd podáva relatívne komplexný právny názor ohľadne možnosti aplikácie inštitútu predzmluvnej zodpovednosti v stávajúcom českom právnom prostredí.

⁴⁵Luby Š. in Luby, Š. a kol.: Výber z diela a myšlienok. Bratislava: Iura Edition, 1998, str. 189.

V predmetnom konaní išlo o právne poradenstvo a vypracovanie úverovej dokumentácie, ktoré žalovaná po niekoľkých mesiacoch, počas ktorých zmluvné vyjednávania prebiehali, bezdôvodne odmietla.

Zásadný právny význam rozhodnutia odvolacieho súdu Najvyšší súd schledal v riešení otázky predpokladov pre vznik zodpovednosti za škodu spôsobenú porušením predzmluvnej povinnosti (predzmluvnej zodpovednosti) - v daných intenciách teda konkrétne ukončením procesu uzatvárania zmluvy.

Najvyšší súd sa predne v danom rozhodnutí vyslovil, že „*povinnosť ktorá by mohla byť v danom prípade porušená nemá zmluvnú povahu.*“

Normou, o ktorú možno v danom prípade vznik zodpovednosti oprieť, Najvyšší súd nachádza v ust. § 415 OZ.

Následne Najvyšší súd podrobil dovolaciemu prieskumu aj právny názor odvolacieho súdu ohľadne predpokladov zodpovednosti za škodu, ktorá vznikla žalobkyňou tvrdným porušením predzmluvnej povinnosti žalovanou, tj. ukončením jednania o uzatvorení zmluvy.

Najvyšší súd sa v tomto prípade vyslovil, že i v takom prípade musia byť splnené základné predpoklady zodpovednosti za škodu podľa ust. § 420 OZ, tj. protiprávny úkon vznik škody, príčinná súvislosť medzi protiprávnym úkonom a vznikom škody a prezumované zavinenie.

2.2. Porušenie predzmluvných povinností

V právnych poriadkoch zemí, v ktorých sa inštitút predzmluvnej zodpovednosti uplatňuje, kontrahenti podliehajú určitým predzmluvným povinnostiam, ktoré sú, ako bolo zmienené, buď obsahom právneho vzťahu medzi nimi vytvoreného začatím kontraktácie, alebo uložené zákonom (viz pojednanie o predzmluvnom vzťahu).

Ako bolo naznačené v pojednaní o pojmu predzmluvnej zodpovednosti, tieto predzmluvné povinnosti by sa dali kvalifikovať ako konkretizácia obecnej povinnosti jednať v predzmluvnom vzťahu v súlade so zásadou dobrej viery a nikoho nepoškodzovať.

Medzi tieto povinnosti spadá:

1. zákaz započínať zmluvné rokovania bez úprimného úmyslu kontrahovať

2. povinnosť zdeliť druhej strane podstatné informácie, ktoré by mohli mať vplyv na uzatvorenie zmluvy
3. zákaz zneužitia dôverných informácií, ktoré si kontrahenti vzájomne poskytlí a označili ako dôverné
4. zákaz bezdôvodne ukončiť zmluvné rokovanie

Každá z týchto povinností bude rozobratá v nasledujúcich podkapitolách.

2.2.1. Zákaz zahájiť zmluvné rokovania bez skutočného úmyslu kontrahovať

Zmluvné vyjednávania, ktoré sú zahajované iba na oko, bez skutočného úmyslu uzatvoriť obchod, dokonca v snahe poškodiť konkurenciu sú v obchodnej praxi relatívne častým javom.

Avšak v súlade s požiadavkou ochrany dobrej viery kontrahentov počas negociácií bude založená právna zodpovednosť kontrahenta, (obzvlášť ak pôjde o profesionála), ak tento zahájí zmluvné vyjednávania s druhou stranou, napriek tomu, že mu je zrejmé, že k uzatvoreniu kontraktu negociácia nepovedie.

Zodpovednosť môže vzniknúť i v prípade, že kontrahent, síce zahájil zmluvné vyjednávania s úmyslom zmluvu uzatvoriť, ale tento úmysel časom stratil a napriek tomu v zmluvných vyjednávaniach pokračuje.

Povinnosť nezahajovať a neviest' zmluvné rokovania bez skutočného úmyslu kontrahovať upravujú v týchto intenciách Princípy európskeho zmluvného práva. Článok 2.301, riadok tretí, Princípov stanovuje, že je v rozpore so zásadou dobrej viery zahájiť zmluvné rokovania bez skutočného úmyslu dosiahnuť dohody s druhou stranou.⁴⁶

S princípmi plne korešponduje švajčiarska právna úprava.

Podľa švajčiarskej jurisdikcie, vychádzajúc zejména z množiny súdnych rozhodnutí a z doktrinálnych prác, je jednou zo základných povinností kontrahentov, ktorá plynie z povinnosti negociovat' v dobrej viere, zákaz viesť zmluvné rokovania bez skutočného úmyslu kontrahovať.⁴⁷

⁴⁶ Lando, O., Beale, H.: Principles of european Contract Law. Parts I and II., 2. vydání, Kluwer Law Interantional, the Hague, London, Boston, 2000, str.188.

⁴⁷ Rouiller, N. : Devoirs précontractuels (culpa in contrahendo): Identification exacte de leur violation et ses conséquences Droit suisse et travaux d harmonisation internationax et européen, Bulletin Cedecac, 2006, č. 46, str. 2.

Podľa ustálenej judikatúry, v prípade, že kontrahent zaháji zmluvné rokovania, alebo v zmluvných rokovaniach pokračuje napriek tomu, že stratil všetok úmysel uzatvoriť zmluvu, dochádza k založeniu jeho zodpovednosti z titulu culpa in contrahendo.

Za takýchto okolností mu totiž vznikla povinnosť oboznámiť druhú stranu s touto skutočnosťou a prerušiť zmluvné rokovania (dévoir de rompre).

V českom práve by podľa mojej mienky mohla mať táto skutková podstata oporu v ust. § 415 OZ.

Predpokladmi vzniku zodpovednosti by bola existencia protiprávneho úkonu, ktorou by bolo práve zahájenie, či pokračovanie v zmluvných vyjednávaniach, aniž by mal kontrahent v úmysle zmluvu uzatvoriť, vznik škody, príčinná súvislosť medzi vznikom škody a protiprávnym jednaním a zavinenie, ktoré postačuje vo forme nedbalosti.

Táto téza bude platiť rovnako i v obchodneprávných vzťahoch, jelikož sám Najvyšší súd uznal v spomínanom rozhodnutí založenie zodpovednosti podľa par. 415 občianskeho zákonníka za okolností, kedy zmluvné rokovania mali viesť k uzatvoreniu zmluvy o poskytnutí úveru, ktorá je absolútnym obchodom.

2.2.2. Informačná povinnosť

Ďalšou z povinností, ktorá stíha subjekty, jež zahájili zmluvné vyjednávania je povinnosť poskytnúť druhej strane súčinnosť, tak aby mohlo dôjsť k uzavretiu platného kontraktu.⁴⁸

Na tomto mieste pôjde zejména o povinnosť zdieľať si podstatné informácie, ktoré odrážajú skutočné úmysly kontrahentov, a tiež o zdieľanie informácií, ktoré sú zásadné, pre rozhodnutie druhej strany daný kontrakt uzatvoriť.

V nemeckom práve je obsahom tejto povinnosti nutnosť *zdieľať si informácie tak, aby druhá strana nebola uvedená v omyl*, ničmenej podľa iného názorového prúdu je táto povinnosť chápaná prísnejšie a týka sa iba informácií, ktoré jedna strana nemôže poznať, alebo informácií, ktoré musia byť zdieľané kontrahentovi na základe zákona, zmluvy, alebo predošlých jednaní. Tejto povinnosti, by tak mali

⁴⁸Lando O., Beale, H.: Principles of European Contract Law. Parts I and II., 2. vydání, Kluwer Law International, the Hague, London, Boston, 2000, str. 119.

podliehať iba okolnosti, ktoré sú známe iba jednej zo strán a to len pokiaľ táto strana vie, alebo by musela vedieť, že od nich závisí rozhodnutie druhej strany zmluvu uzavrieť alebo neuzavrieť.⁴⁹

Podľa rakúskej jurisdikcie sa stávajú predmetom informačnej povinnosti hlavne tie *informácie, ktoré by druhá strana mohla očakávať v rámci poctivého obchodného styku.*

Toto pomerne vágne vymedzenie informačných povinností je rakúskou právnou vedou doplnené v tom smere, že táto povinnosť platí i v prípade, kedy daná informácia vyplýva z existencie omylu, alebo z nepoužiteľnosti veci k určitému, druhej strane známemu účelu.⁵⁰

Podľa švajčiarskej jurisdikcie plynie práve zo všeobecnej povinnosti jednať v zmluvných rokovaníach seriózne a v súlade so skutočnými úmyslami kontrahenta povinnosť informačná (obligation de renseignement), obsahom ktorej je povinnosť účastníkov zmluvných rokovaní informovať sa navzájom *o okolnostiach, ktoré sú spôsobilé ovplyvniť rozhodnutie spolukontrahenta daný kontrakt uzatvoriť, či uzatvoriť ho za určitých podmienok.*⁵¹

Druhým artiklom informačnej povinnosti je povinnosť oboznámiť spolukontrahenta so *svojimi skutočnými úmyslami.*

K povinnosti kontrahentov informovať partnera o skutočných úmysloch dodávajú švajčiarske sudy nasledovné: „Povinnosť počínať si počas zmluvných rokovaní seriózne implikuje povinnosť nepočínať si v počas zmluvných rokovaní tak, aby si spolukontrahent mohol myslieť, že vôľa uzatvoriť zmluvu je silnejšia ako je tomu v skutočnosti“.⁵²

Kontrahent teda nesmie zavádzať spolukontrahenta ohľadne parametrov svojho rozhodnutia uzatvoriť zmluvu. Nemôže pred ním zamlčovať svoje výhrady, pretože tak môže u druhého kontrahenta spôsobiť, že tento šance uzatvoriť daný kontrakt nadhodnotí, a vzdá sa hľadania alternatívnych možností uzatvoriť obchod.⁵³

⁴⁹ Salač, J.: Culpa in contrahendo v českém právu? Právní rozhledy, 2002, č.9, str. 414 a násl.

⁵⁰ Hrádek, J.: Předsmuvní odpovědnost, Culpa in contrahendo. Praha: Auditorium, 2009, str. 64.

⁵¹ Rouiller, N. : Devoirs précontractuels (culpa in contrahendo): Identification exacte de leur violation et ses conséquences Droit suisse et travaux d harmonisation internationax et européen, Bulletin Cediac, 2006, č. 46, str. 2. (ku dňu 20.8.2010).

⁵² Tamtéž, str. 2.

⁵³ Tamtéž, str. 3.

Príklad demonštrujúci skutkový stav, ktorý sa dá kvalifikovať ako porušenie informačnej povinnosti v zmienených intenciách by mohol byť nasledujúci: Pobočka banky bude zavádzať potenciálneho záujemcu o úver v prípade, že zjednáva dlhú dobu podmienky poskytnutia úveru bez toho, aby záujemcu o úver upozornila na skutočnosť, že samotné poskytnutie úveru je viazané na udelenie súhlasu centrálou banky. Toto organizačné obmedzenie je parameter jej skutočnej vôle uzatvoriť zmluvu.

V tomto prípade teda banková pobočka zamlčala existujúce riziko neudelenia súhlasu k uzatvoreniu daného kontraktu centrárou banky, čím navonok predstierala, že jej vôľa uzatvoriť daný kontrakt je silnejšia ako tomu v skutočnosti bolo.

Nutné však dodať, že povinnosť informovať nie je v žiadnom prípade bezhraničná a je na posúdení sudcu, aby zohľadnil, čo by sa v danom prípade javilo z hľadiska obchodnej praxe kontrahentov ako informácia, ktorú nie je nevyhnutné zdieľať protistrane.⁵⁴

K stanoveniu okruhu okolností, ktoré sú spôsobilé ovplyvniť rozhodnutie kontrahenta uzatvoriť zmluvu, sa stavia švajčiarska doktrína a taktiež judikatúra značne rezervovane.

Podľa švajčiarskej jurisdikcie totiž rozsah informačnej povinnosti ani nemôže byť stanovený všeobecným spôsobom, ale závisí od konkrétnych okolností prípadu, prednostne od povahy zmluvy, ktorá je predmetom rokování, zvyklostí, ktoré sú medzi kontrahentmi zaužívané, a tiež od úmyslov a odbornosti kontrahentov.

Na inom mieste sa však stretáme, dá sa povedať, s negatívnym vymedzením informačnej povinnosti. Švajčiarska doktrína uvádza, že sa povinnosť zdieľať informácie spôsobilé ovplyvniť rozhodnutie kontrahenta daný kontrakt uzatvoriť, nedotýka skutočností, ktoré by kontrahent poznať mal.

Teda podobne, ako je tomu aj v Rakúsku, nemôže byť chránená dobrá viera toho účastníka, ktorý nejedná v predzmluvných vzťahoch dostatočne obozretne.

Zodpovednosť z titulu culpa in contrahendo teda bude založená v prípade, že skrývame pred druhým kontrahentom skutočnosť, ktorú nepozná a poznať nemôže, alebo tiež, keď nenapravíme omyl, do ktorého sme spolukontrahenta uviedli.

⁵⁴Rouiller, N. : Devoirs précontractuels (culpa in contrahendo): Identification exacte de leur violation et ses conséquences Droit suisse et travaux d harmonisation internationaux et européens, Bulletin Cedecac, 2006, č. 46, str. 3. (ku dňu 20.8.2010).

V českých právnych predpisoch nachádzame niekoľko ustanovení, jež priamo, či nepriamo ukladajú informačné povinnosti v zhora zmienených intenciách.

V rámci občianskeho zákonníka ide o ust. § 49a OZ a 42 OZ.

Ako dokladá ustálená judikatúra Najvyššieho súdu ČR, ust. § 49a OZ implikuje rozsiahle informačné povinnosti, jež sa vzťahujú práve na fázu zmluvných rokovaní.

Podľa tohto ustanovenia bude neplatný právny úkon, ktorý bol učený v omyle, vychádzajúcim zo skutočností, ktorá je pre jeho učinenie rozhodujúca, a zároveň osoba, ktorej bol tento právny úkon určený, tento omyl buď sama vyvolala, alebo o ňom musela vedieť. Právny úkon bude ďalej tak isto neplatný, ak bol omyl touto osobou vyvolaný úmyselne. Omyl v pohnútku však podľa tohto ustanovenia neplatnosť právneho úkonu spôsobiť nebude.

Najvyšší súd sa k predmetnému ustanoveniu vyslovil v niekoľkých rozhodnutiach, príkladmo v rozhodnutí Najvyššieho súdu ČR zo dňa 1.2.2001, sp.zn.: 26 Cdo 2828/2000.⁵⁵

Ustanovenie § 49a Občianskeho zákonníka aprobuje tri prípady škodlivého jednania, ktoré spôsobujú neplatnosť právneho úkonu.

V prvom prípade dochádza k neplatnosti právneho úkonu v prípade podstatného omylu jednajúceho, tj. rozhodujúceho pre uskutočnenie právneho úkonu jednajúceho, za splnenia predpokladu, že druhý účastník omyl vyvolal. Prípadom, kedy je omyl druhým účastníkom vyvolaný, je ten, kedy tento účastník bez úmyslu uviesť mýliaceho sa účastníka v omyl vznik omylu spôsobil. K tomuto jednaniu môže dôjsť napr. uvádzaním nepravdivých skutočností, ktoré boli pre utváranie vôle druhého účastníka rozhodujúce.

Druhým prípadom je taktiež podstatný omyl účastníka za splnenia predpokladu, že omyl musel byť druhému účastníkovi známy, tj. druhý účastník buď omyl poznal, alebo ho vzhľadom k okolnostiam poznať musel a mýliaceho na existenciu omylu neupozornil. Mal teda povinnosť informovať druhého účastníka o tom, že predpojal nesprávne skutočnosti, keďže sú bezpochyby pre jeho rozhodnutie daný úkon učiniť rozhodujúce.

⁵⁵ Ďalšími rozhodnutiami dotýkajúcimi sa rozsahu aplikácie ustanovenia par. 49a OZ sú nasledujúce: rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 13.3.2008, sp.zn.: 26 Cdo 1467 /2007, rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 22.3.2001, sp.zn.: 26 Cdo 1898/99.

Tretím prípadom neplatnosti právneho úkonu pre omyl (§ 49a OZ, veta druhá) je prípad, kedy bol omyl druhým účastníkom vyvolaný úmyselne, pričom tu už nemusí podľa dikcie zákona ísť o omyl podstatný. Lesť spočíva v tom, že druhý účastník predstiera niečo, čo neexistuje alebo naopak zastiera niečo, čo existuje.

Občiansky zákonník teda sankcionuje nesplnenie informačnej povinnosti, ktorá spočíva v neúmyselnom uvádzaní nepravdivých skutočností, dôležitých pre rozhodnutie právny úkon učiniť, ďalej v porušení povinnosti informovať druhého účastníka o tom, že predpojil nesprávne skutočnosti spôsobilé ovplyvniť jeho rozhodnutie za situácie, že o tejto skutočnosti druhá osoba vedela alebo vedieť mala, a tretí druh porušenia informačnej povinnosti je úmyselné podávanie nepravdivých informácií, alebo tiež úmyselné zatajovanie skutočností jež nemusia byť podstatné z hľadiska rozhodnutia učiniť právny úkon.

V prípade, že v súvislosti s týmito jednaniami vznikne aj škoda, podľa dikcie § 42 OZ vznikne povinnosť škodu nahradiť a tá sa bude hradiť v režime § 420 OZ.

Kombinácia týchto ustanovení pokrýva typické skutkové podstaty, jež sú naplnením porušenia informačnej povinnosti aj podľa zahraničného práva.

Pre oblasť obchodného styku platí v týchto intenciách zmienené ust. § 268 ObchZ.

Podľa názoru J. Salača toto ustanovenie zodpovedá v zahraničí všeobecne uznávanej povinnosti zmluvných strán navzájom sa informovať o dôvodoch neplatnosti právneho úkonu, mieri na jednu z typických skutkových podstát a to je zodpovednosť za neplatnosť zmluvy.⁵⁶⁵⁷

Použitelnosť ust. § 268 ObchZ podrobnejšie analyzuje Hrádek, ktorý z výkladu ust. § 268 ObchZ dovodil, že pre vznik nároku na náhradu škody je žiadúce, aby poškodená strana o skutočnosti spôsobujúcej neplatnosť nevedela, pričom dôvodom k náhrade škody nie je len jednanie, ktoré vedie k spôsobeniu škody a k vzniku následku v podobe neplatnosti právneho úkonu, ale tiež porušenie informačnej povinnosti kontrahenta voči druhej strane. V prípade, že by druhá strana o neplatnosti

⁵⁶ Salač, J. Culpa in contrahendo v českém právu? Právní rozhledy, 2002, č. 9., str. 416.

⁵⁷ Na margo skutkovej podstaty zmiennej J. Salačom- zodpovednosti za neplatnosť právneho úkonu dodávam, že nejde o špecifickú skutkovú podstatu, ale o druh informačnej povinnosti.

vedela, neuplatnila by sa povinnosť k náhrade škody.⁵⁸ Toto platí aj pre neplatnosť právneho úkonu podľa § 42 OZ.

Predpoklady vzniku zodpovednosti sú existencia protiprávneho úkonu, spôsobenie neplatnosti zmluvy, vznik škody, príčinná súvislosť medzi chovaním zodpovednej osoby a spôsobením neplatnosti zmluvy a taktiež príčinná súvislosť medzi neplatnosťou a vzniknutou škodou, liberačným dôvodom je nedostatok dobrej viery u druhej osoby.

V prípade, že vznikne škoda pre neplatnosť právneho úkonu v súlade s ustanovením § 42 OZ, bude sa zodpovednosť za škodu riadiť § 420 OZ.

Pri neplatnosti právneho úkonu sú strany povinné sa medzi sebou vysporiadať podľa zásad o bezdôvodnom obohatení (§ 451 odst. 2 OZ). Vznik nároku z bezdôvodného obohatenia nie je podmienený existenciou zavinenia, vedľa toho však tomu, komu je možné pričítať zavinenie a to aj vo forme nevedomej nedbalosti za spôsobenie neplatnosti právneho úkonu, vznikne podľa § 42 OZ povinnosť nahradiť vzniknutú škodu, tj. majetkovú újmu vyjadriteľnú v peniazoch vzniklú v príčinnej súvislosti so zavineným protiprávnym spôsobením neplatnosti právneho úkonu (§ 420 OZ). Škodu by v tomto prípade predstavovali náklady, ktoré zmluvná strana vynaložila na neplatný právny úkon- zmluvu popr. doložiteľnú majetkovú újmu, ktorá jej vznikla tým, že práve v dôsledku neplatnej zmluvy neuzavrela zmluvu s treťou osobou. Spôsob a rozsah náhrady škody stanovuje § 442 an. občianskeho zákonníka.

Pokiaľ pôjde o oblasť obchodných záväzkových vzťahov, je náhrada škody spôsobená neplatnosťou právneho úkonu založená nie na princípe zavinenia, ale na objektívnom princípe. Podľa § 268 ObchZ ten kto spôsobil neplatnosť právneho úkonu je povinný nahradiť škodu osobe, ktorej bol právny úkon určený, ledaže ona o neplatnosti právneho úkonu nevedela.

2.2.3. Zákaz zneužitia dôverných informácií

Túto skutkovú podstatu výslovne zmieňujú Princípy európskeho zmluvného práva v čl. 2-302, podľa ktorého medzi jednania učené v zlej viere spadá aj porušenie povinnosti zachovávať mlčanlivosť o dôverných informáciách získaných počas zmluvných rokovaní.

⁵⁸Hrádek,J.:Předsmluvní odpovědnost, Culpa in contrahendo. Praha: Auditorium, 2009, str. 152.

Prekvapivo zmienené zahraničné právne poriadky o tejto povinnosti v súvislosti s predzmluvnou zodpovednosťou mlčia.

Dá sa povedať, že ide o najmenej problematickú predzmluvnú povinnosť v rámci českých právnych predpisov, jelikož založenie zodpovednosti kontrahentov má výslovnú oporu v dikcii obchodného zákonníka.

Zákonnú úpravu tejto skutkovej podstaty nachádzame v § 271 ObchZ, ktorý je, ako už v tejto práci bolo zmienené, doktrínou označovaný ako kogentná úprava predzmluvnej zodpovednosti, ktorá má vo vzťahoch regulovaných obchodným zákonníkom zamedziť situáciám zneužitia informácií (know-how, obchodné tajomstvo, atd.) významných pred podnikanie kontrahenta, ktorý tieto informácie poskytuje druhej strane v rámci predzmluvných jednaní.

Vzhľadom k tomu, že v období predzmluvných jednaní nie sú strany viazané zmluvou, by v prípade neexistencie tohto ustanovenia chýbal právny základ zodpovednosti, na základe ktorého by bolo možné sa domáhať náhrady škody spôsobenej zneužívajúcim jednaním druhej strany.

Obchodný kódex na to reaguje a právny základ zodpovednosti vytvára, pričom viaže vznik zodpovednosti na určité podmienky. Jednou z nich je povinnosť zdeľujúcej strany dať jasne najavo, že informácie sú dôverné a to bez ohľadu na formu, v ktorej tak učiní.

Zodpovednosť za škodu sa bude riadiť podľa dikcie § 757 ObchZ ustanovením § 373 an. ObchZ, čo sa týka nielen rozsahu a spôsobu náhrady, ale aj možnosti liberácie.

Predpokladom vzniku zodpovednosti bude vznik škody v príčinnej súvislosti s prezradením, či použitím informácií označených ako dôverných v predzmluvných jednaniach. Poškodený bude musieť tieto predpoklady preukázať, musí teda vyčíslieť a preukázať vzniknutú škodu, príčinnú súvislosť, poskytnutie informácií aj ich označenie ako dôverných.

2.2.4. Zákaz bezdôvodne ukončiť zmluvné rokovania

Účelom uloženia tejto povinnosti je zamedziť prípadom, kedy po dlhotrvajúcich zmluvných vyjednávaniach dôjde k neočakávanému a neodôvodnenému prerušeniu kontraktácie.

Všeobecne pre vznik zodpovednosti za týchto okolností platia prísne predpoklady, jelikož ochrana dobrej viery aktérov zmluvných rokovaní nemôže pôsobiť neprímerane obmedzujúco z hľadiska ich zmluvnej slobody.

V Nemecku sú predpoklady pre založenie zodpovednosti z titulu porušenia tejto predzmluvnej povinnosti špecifikované nasledovne.

K založeniu zodpovednosti dôjde za okolností, že kontrahent už nadobudol dojem, že nič nebráni uzatvoreniu daného kontraktu, tj. jedna strana sa na základe jednania strany druhej spolieha na uzatvorenie zmluvy, ďalej z tohto dôvodu jej vzniknú náklady a druhá strana bez vecného opodstatnenia preruší zmluvné vyjednávanie.

Ničmenej táto povinnosť je aj za súčasného stavu spochybňovaná.⁵⁹

Rakúska jurisdikcia na tomto mieste rozlišuje tri prípady:

1. Medzi stranami existuje zhoda v podstatných náležitostiach budúcej zmluvy, ktorá však ešte nemôže byť hodnotená ako perfektná zmluva alebo zmluva o zmluve budúcej, tu nastáva povinnosť nahradiť škodu, pokiaľ bude uzavretie zmluvy bezdôvodne odmietnuté.
2. Predstierané vyjednávanie, kedy od počiatku neexistovala vôľa zmluvu uzatvoriť. Na tomto mieste dochádza k porušeniu povinnosti informovať druhú stranu o všetkých podstatných okolnostiach.
3. Ostatné prípady. Do tejto kategórie spadajú situácie, ktoré sa nehodia do predošlých dvoch kategórií. K vyjednávaniu bola vôľa, ale tá nedospela do štádia predbežnej zmluvy, samotné prerušenie vyjednávanie nezakladá nárok na náhradu škody, tú umožňuje až konkrétny prejav vôle zakladajúci neformálnu dohodu. Iným stanoviskom v tomto prípade je náhrada škody v rozsahu porušenia dobrých mravov. Zodpovednosť sa považuje za dôsledok objektívneho rozporu s dobrými mravmi. Rakúsky najvyšší súd zaujal stanovisko, že pokiaľ je jednej strane zrejmé, že druhá strana sa spolieha na uzavretie zmluvy, sŕha ju informačná povinnosť a jednanie, ktoré je v rozpore s touto povinnosťou, by bolo jednaním v rozpore s dobrými mravmi.

Nemecké právo ukladá kontrahentom za splnenia istých podmienok zákaz ukončiť vyjednávanie o zmluve, Rakúsko je v tomto prípade v dôsledku absencie

⁵⁹Hrádek, J.: Předsmuvní odpovědnost, Culpa in contrahendo. Praha: Auditorium, 2009, str. 47.

výslovnej úpravy opatrnejšie a predzmluvnú zodpovednosť vzťahuje na situáciu, kedy musela existovať buď dohoda o podstatných náležitostiach, alebo aspoň určitá neformálna dohoda, v inom prípade zas apeluje na porušenie informačných povinností, či porušenie dobrých mravov.

V českom práve možno s ťažkosťami nájsť príkaz uzatvárať zmluvy, a už vôbec nie určitú zmluvu s určitým partnerom. Zásadne neplatí princíp kontraktačnej povinnosti, typický pre minulý hospodársky zákonník, naopak súkromné právo hovorí o zásade autonómie vôle a zmluvnej slobode, ktorá je jedným zo zásadných predpokladov funkčnosti slobodného trhu.

Vedľa toho i české právo ctí poctivosť v obchodnom styku, dobré mravy, a dobrú vieru. Podľa § 265 ObchZ, výkon práva, ktorý je v rozpore s zásadami poctivého obchodného styku, nepožíva právnej ochrany.

Ustanoveniami, ktoré postihujú jednanie učené v rozpore s dobrými mravmi sú § 39 OZ, § 3 OZ a § 424 OZ.

Právne jednanie odporujúce dobrým mravom je neplatné a to absolútne podľa § 39 OZ.

Rozpor s dobrými mravmi je z hľadiska formulácie tohto ustanovenia stav, kedy sa právny úkon neprieči pozitívnemu právu, ani ho neobchádza, ale napriek tomu je neplatný, pretože je z hľadiska mravných zásad na ktorých spočíva nežiadúci.⁶⁰

Niet dôvodu prečo by sa toto ustanovenie nemalo vzťahovať na ofertu a akceptáciu, ktoré zaiste právnymi úkonmi sú.

Aplikácia tohto ustanovenia pre účely kontraktácie má teda za následok, že bude neplatná každá oferta, či akceptácia, ktorá sa prieči dobrým mravom.

Ďalšie ustanovenie, ktoré ukladá zachovávanie dobrých mravov je § 424 OZ, podľa ktorého „*Za škodu zodpovedá aj ten, kto ju spôsobil úmyselným jednaním proti dobrým mravom.*“ Škoda tu môže vzniknúť v akomkoľvek štádiu. Z ustanovenia síce exaktne nevyplýva použiteľnosť na predzmluvné štádium, ale rovnako ju nemožno ani vylúčiť. Komentár k občianskemu zákonníku praví, že základným prvkom tohto ustanovenia je potreba zaistiť dodržiavanie spoločenských vzťahov za tých okolností,

⁶⁰Havel, B. :Dobré mravy a poctivý obchodní styk, On line : http://obchodni.juristic.cz/69529/clanek/j_obchod2.

kedy norma chovania neexistuje v konkrétnej právnej norme, ale vyplýva z dobrých mravov.⁶¹

Ako bolo uvedené vyššie, v českom práve síce neplatí kontrakčná povinnosť, ale zachovávanie zmluvnej slobody nesmie byť preceňované na úkor zásad iných. Pokiaľ teda jednaním kontrahenta nebude porušená žiadna konkrétna právna norma, ale dopustí sa jednania, ktoré nepriaznivo ovplyvní majetkovú sféru iného účastníka občianskoprávneho vzťahu, a jeho jednanie bude pokryté požadovaným druhom zavinenia a dá sa kvalifikovať ako rozporné s dobrými mravmi, bolo by teoreticky možné zamyslieť sa nad užitím ustanovenia § 424 občianskeho zákonníka. Použitelnosť tohto ustanovenia je ale značne obmedzená požadovaným druhom zavinenia, ktorým je v tomto prípade úmysel.

V prípade, že by sme teda chceli postupovať na tomto mieste podľa vzoru rakúskej úpravy narážame na problém, že jednania, ktoré by sa dali kvalifikovať ako nedbalostné porušenie dobrých mravov, by boli v zásade nepostihnuteľné. Preto by bolo nutné túto medzeru vyplniť ďalšími vhodnými ustanoveniami, ktorých porušenie by zakladalo zodpovednosť kontrahenta.

Ďalším problémom sú praktické úskalia aplikácie tohto ustanovenia. Protiprávnosť jednania, vznik škody, príčinnú súvislosť medzi škodou a jednaním, škodou a zavinením bude musieť preukazovať poškodený. Poškodený bude musieť preukázať aj úmysel škodcu spôsobiť škodu, ktorá vznikla.

J. Hrádek navrhuje použiť pre účely vyplnenia medzery pri aplikácii par. 424 OZ ďalšie ustanovenie občianskeho zákonníku a to § 3 odst. 1 OZ, ktorý stanovuje „*Výkon práv a povinností vyplývajúcich z občianskoprávných vzťahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.*“

Podľa môjho názoru by odôvodnenie použitia tohto ustanovenia vyžadovalo mimoriadne extenzívny výklad, pretože z neho nemožno usudzovať na možnosť jeho aplikácie v predzmluvnom štádiu.

Vo svetle vyššie uvedeného sa mi zdá, že preukazovať po vzore rakúskej právnej vedy akési porušenie dobrých mravov by bolo značne problematické ak nie nemožné.

⁶¹ Škárová, M., Pokorný, M., Salač, J. in Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol.: Občiansky zákoník. Komentár. Praha: C.H. Beck, 8. vydání, str. 733.

V týchto intenciách sa javí vhodné postupovať v súlade so stanoviskom Najvyššieho súdu.

V už spomínanom rozhodnutí Najvyššieho súdu sp.zn. 1166/2004, kde šlo práve o bezdôvodné ukončenie rokovaní o zmluve, Najvyšší súd ponúka konkrétnu odpoveď na otázku, pod záštitu ktorého ustanovenia by mohol byť takýto skutkový stav subsumovaný.

Najvyšší súd v rámci spomínaného rozhodnutia odobril názor súdu odvolacieho, že by v tomto prípade mohlo ísť o porušenie prevenčnej povinnosti, ktorú zakotvuje § 415 OZ, zodpovednosť za škodu by sa preto riadila § 420 občianskeho zákonníku.

Ďalej k predpokladom vzniku zodpovednosti uvádza Najvyšší súd nasledovné: *„toto rozhodnutie respektuje shora zmienenou zásadu smluvní volnosti, přitom pokládá za první předpoklad odpovědnosti skutečnost, že konkrétní osoby zahájily jednání o uzavření určité smlouvy, přičemž tato jednání dospěla do stadia, kdy jedna ze stran kontrakčního procesu byla v důsledku chování druhé potencionální smluvní strany v dobré víře, že předpokládaná smlouva bude uzavřena. Dalším nevyhnutným předpokladom je, že „k ukončení jednání o uzavření smlouvy druhá strana přistoupila, aniž k tomu měla legitimní důvod.“*

Predpokladmi vzniku zodpovednosti je v tomto prípade protiprávny úkon, ktorým bude ukončenie zmluvných rokovaní za situácie vyvolania dojmu, že uzatvoreniu daného kontraktu nič nestojí v ceste, a zároveň k ukončeniu rokovaní jedna zo strán pristúpila, aniž by k tomu mala legitímny dôvod, ďalej vznik škody, príčinná súvislosť medzi protiprávnym úkonom a vznikom škody (kauzálny nexus) a zavinenie.

Pre prípad zodpovednosti bude nutné preukázať existenciu protiprávneho jednania, vznik škody, ako aj príčinnú súvislosť medzi vzniknutou škodou a jednaním contra legem, a príčinnú súvislosť medzi protiprávnym jednaním a zavinením.

Podľa § 420 odst. 3 OZ sa zodpovednosti sprostí ten, kto preukáže, že škodu nezavinil. Zavinenie na strane škodcu sa prezumuje, ak poškodený preukázal existenciu zvyšných prvkov zodpovednosti.

Na základe vyššie zmieneného rozhodnutia by nemalo činiť rozpaky použitie tejto právnej kvalifikácie aj v prípadoch, kedy by zmluva, ku ktorej vzniku negociácia

smerovala, spadala pod režim zákonníka obchodného, z dôvodov, ktoré už boli v tejto práci zmienené.

K použitiu § 415 OZ je ďalej vhodné poznamenať nasledovné. Ustanovenie § 415 OZ je možné aplikovať ako všeobecné pravidlo správania, či už ide o vzťah mimozmluvný, zmluvný, alebo o iný záväzkový vzťah. Uplatní sa na akékoľvek jednanie, z ktorého môže vzniknúť škoda, ak nie je v konkrétnej norme stanovené inak, citujem komentár k občianskemu zákonníku: „*Shora citované ustanovení vyjadruje obecnou prevenčnú povinnosť, jež se vztahuje na všechny účastníky občanskoprávních vztahů. Jde o závaznou právní povinnost každého dodržovat nejen povinnosti uložené právními předpisy a povinnosti převzaté smluvně, ale - i bez konkrétně stanoveného pravidla chování - počínat si natolik obezřetně, aby jednáním či opomenutím nevznikla škoda jiným ani jemu samému. Povinnost vyslovená tímto ustanovením je pro každého z účastníků občanskoprávních vztahů závaznou právní povinností určitým způsobem se chovat a její nedodržení představuje protiprávní jednání. Aplikace § 415 obč. zák. přichází v úvahu jen tehdy, není-li konkrétní právní úprava, vztahující se na jednání, jehož protiprávnost se posuzuje. Porušení prevenční povinnosti, jež znamená zároveň porušení právní povinnosti ve smyslu § 420 obč. zák., je tedy jedním ze základních předpokladů obecné odpovědnosti za škodu.*”⁶²

Preto by toto ustanovenie mohlo mať subsidiárny charakter i z hľadiska možného založenia predzmluvnej zodpovednosti kontrahentov v prípade, že nebude možné protiprávne jednanie kontrahenta podradiť pod inú zákonnú normu.

2.3. Vznik škody

Nárok na náhradu škody býva v prípade porušenia predzmluvných povinností považovaný za jeden zo základných nárokov a taktiež ide o jeden z najspornejších bodov konceptu predzmluvnej zodpovednosti.

V prípade predzmluvnej zodpovednosti sa rozlišuje v rámci náhrady škody náhrada tzv. pozitívnej a negatívnej škody.

Náhrada pozitívnej škody spočíva v uvedení poškodeného do postavenia, v akom by bol pokiaľ by bola zmluva splnená riadne a včas. V prípade pozitívnej škody

⁶²Švestka in Švestka, J., Jehlička, O., Škárová, M., Spáčil, J. a kol. Občiansky zákoník. Komentár. 10. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, str. 696-697.

teda musí existovať zmluva alebo aspoň dostatočne vymedzené podstatné náležitosti zmluvy.

Náhrada negatívnej škody má za cieľ uvedenie strany do stavu, v akom by bola, keby nevstúpila do vyjednávania s druhou stranou.

Ak dôjde k porušeniu povinnosti nespôsobiť škodu, musí škodca nahradiť poškodenému všetku ním spôsobenú škodu. V rámci náhrady škody sa budú po vzore rakúskej a nemeckej jurisdikcie rozlišovať nasledujúce situácie: či došlo k porušeniu predzmluvných povinností, neuzavretiu zmluvy v dôsledku protiprávneho alebo nepoctivého jednania pred jej uzavretím, či k uzavretiu zmluvy v dôsledku nezdelenia informácií.⁶³

2.3.1. Porušenie predzmluvných povinností

V prípade, že zákon nestanoví iné pravidlá, bude základom pre určenie rozsahu náhrady škody par. 442 OZ. V prípade, že by došlo k porušeniu povinnosti uloženej obchodným zákonníkom a škoda by sa hradila v súlade s § 757 ObchZ v režime § 373 a nasl. ObchZ, bude rozsah náhrady škody stanovený podľa § 379 a nasl. ObchZ. Rozsah náhrady škody bude musieť pokryť náklady, ktoré poškodená strana vynaložila, z dôvodu, že sa spoliehala na predzmluvný vzťah.⁶⁴

2.3.2. Neuzavretie zmluvy v dôsledku protiprávneho jednania pred jej uzavretím

V prípade, že zmluva nebola uzavretá v dôsledku protiprávneho jednania, mala by sa škoda hradiť v rozsahu ušlého zisku, ktorý zodpovedá rozdielu medzi stavom, ktorý nastal ako následok protiprávneho jednania a stavom, ktorý by nastal, keby došlo k uzatvoreniu zmluvy. Pôjde tu predovšetkým o prípady, kedy došlo k bezdôvodnému odstúpeniu od uzavretia zmluvy v pokročilom štádiu.

K tomuto prípadu sa vyjadril i Najvyšší súd v spomínanom rozhodnutí sp.zn. 29 Odo 1166/2004. Podľa jeho názoru potenciálnym zmluvným partnerom spravidla vznikajú náklady, ktorých povaha a výška závisí od typu predpokladanej zmluvy, a ktorých vynaložením kontrahenti musia počítať, bez ohľadu na výsledok zmluvných rokovaní.

⁶³ Hrádek, J.:Předsmluvní odpovědnost, Culpa in contrahendo. Praha: Auditorium, 2009, str. 188.

⁶⁴Hrádek,J.:Předsmluvní odpovědnost, Culpa in contrahendo. Praha: Auditorium, 2009, str. 189.

Vynaloženie týchto nákladov, ktoré označuje za obvyklé, za odškodniteľnú majetkovú újmu v zmysle § 420 považovať nemožno. Podľa Najvyššieho súdu ČR „*Oproti tomu v prípade vynaložení nákladů, které nelze považovat za - pro uzavření smlouvy konkrétního typu - běžné (obvyklé), a jejichž potřeba vyvstala v důsledku specifických požadavků druhé strany, nelze vyloučit možnost jejich posouzení jako škody podle výše odkazovaného ustanovení.*“⁶⁵

Najvyšší súd sa v citovanom rozhodnutí k otázke, aké náklady hradíť pri bezdôvodnom ukončení zmluvných rokovaní, postavil pomerne rezervovane.

Myslím si, že na tomto mieste by sa ohľadne správnosti tohto názoru s Najvyšším súdom dalo polemizovať. Pokiaľ sa povinnosť hradíť škodu založí na základe ustanovenia § 420 OZ, potom sa rozsah náhrady škody ako už bolo zmienené musí riadiť § 442 OZ, ktorý stanovuje, že sa nahradí škoda skutočná a ušlý zisk, žiadna možnosť obmedzenia náhrady nákladov z ustanovení zákona neplynie. Preto by mal škodca náklady hradíť minimálne v rozsahu stanovenom zhora.

2.3.3. Uzavretie zmluvy v dôsledku nezdelenia informácií

Táto povinnosť postihuje strany v dôsledku ust. § 3 OZ a § 415 OZ. Pokiaľ jedna strana zdelí druhej strane nesprávne údaje, alebo ich úplne zamlčí, mala by byť druhá strana v takom postavení ako keby zmluvu nikdy neuzavrela. Poškodený by mal mať nárok na odstúpenie od zmluvy a náhradu nákladov, ktoré učinil v súvislosti so zmluvou a ktoré sa po zistení skutočného stavu vecí stali bezpredmetnými.⁶⁶ Pokiaľ by sa poškodený rozhodol od zmluvy neodstupovať, mal by mu vzniknúť nárok na rozdiel medzi cenou za ktorú obchod uskutočnila cenou za ktorú by obchod býval akceptoval, keby poznal všetky okolnosti.⁶⁷

⁶⁵ Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 11.10.2006, sp.zn: 29 Odo 1166/2004.

⁶⁶ Hrádek, J.: Předmluvní odpovědnost, Culpa in contrahendo. Praha: Auditorium, 2009, str. 191.

⁶⁷ Tamtéž, str. 191.

3. PREDZMLUVNÁ ZODPOVEDNOSŤ V NÁVRHU OBČIANSKEHO ZÁKONNÍKA

Návrh občianskeho zákonníka, ktorého autorom je K. Eliáš a M. Zuklínová, s inštitútom predzmluvnej zodpovednosti počíta.

Napriek tomu, že prevažná väčšina škodlivých jednaní ktoré by mohli založiť zodpovednosť z titulu culpa in contrahendo a na ktoré poukazujú zahraničné jurisdikcie, oporu v stávajúcich českých právnych predpisoch podľa mojej mienky má, predsa len sa javí byť za súčasného stavu, pri nedostatku relevantnej judikatúry, ktorá by bola vodítkom pri riešení sporných otázok, ktoré môžu v týchto prípadoch vzniknúť, snaha upraviť inštitút predzmluvnej zodpovednosti výslovne, najvhodnejším riešením.

Pri konštituovaní pozitívnej právnej úpravy predzmluvnej zodpovednosti K. Eliáš vychádzal z § 271 ObchZ, citujem z dôvodovej správy k návrhu nového občianskeho zákonníka *„budú upravené predzmluvné jednania. Podľa vzoru par. 271 ObchZ sa upraví predzmluvná zodpovednosť, hlavne pri zneužití získaných informácií“*⁶⁸ K. Eliáš ďalej vo svojom návrhu počíta so zavedením úpravy zodpovednosti za jednanie pri uzavretí zmluvy (culpa in contrahendo) a tiež s úpravou následkov jednania, pri ktorom jedna zo strán uzatvárajúcich zmluvu od uzavretia zmluvy bez vážneho dôvodu a v rozpore s princípom dobrej viery ustúpi, jednak toho jednania, kedy jedna zo strán vyvolala kontraktálne jednanie s druhou stranou len za tým účelom, aby zmarila uzavretie zmluvy tejto stranu s treťou osobou. Z dôvodovej správy ďalej vyplýva, že *„Pri týchto deliktoch nebude fingovaný vznik zmarenej zmluvy, ale založí sa poškodenému nárok na náhradu škody. Pri tejto príležitosti sa uváži, či poškodenému nepriznať tiež právo na primerané zadosťučinenie.“*⁶⁹ Návrh počíta tiež s obnovením inštitútu punktácií.

V návrhu občianskeho zákonníka je predzmluvná zodpovednosť upravená v časti 4 pod názvom „Relatívne majetkové práva“ v diele druhom o Zmluvách, konkrétne v ustanoveniach par. 1587-1589 Návrhu.

⁶⁸ Osnova občianskeho zákonníku/hlavní zpracovatel Karel Eliáš (v rodinneprávní partii společně s Michaelou Zuklínovou). Osnova zákona o obchodních korporacích/hlavní zpracovatel Bohumil Havel (v partii o družstvech společně s Tomášem Dvořákem), Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 2009, str. 71.

⁶⁹ Tamtéž.

Podľa par. 1587 odst. 1. Návrhu „Každý môže viesť slobodne jednania o zmluve a nezodpovedá za to, že ju neuzavrie ledaže jednanie o zmluve zaháji, alebo v takom jednaní pokračuje aniž má úmysel zmluvu uzavrieť.“ V odstavci druhom tohoto paragrafu je súčasne stanovené, že pri jednaní o uzavretí zmluvy si zmluvné strany vzájomne zdelia všetky skutkové a právne okolnosti, o ktorých vedia alebo vedieť musia tak, aby sa každá zo strán mohla presvedčiť o možnosti uzavrieť platnú zmluvu a aby bol každej zo strán zrejmý jej záujem zmluvu uzavrieť.

Z ustanovenia par. 1588 odst. 1 Návrhu ďalej vyplýva, že v prípade, že strany pri jednaní o zmluve dospejú tak ďaleko, že sa uzavretie zmluvy javí ako vysoko pravdepodobné, jedná nepoctivo tá strana, ktorá napriek dôvodným očakávaniam druhej strany v uzavretie zmluvy, ukončí jednanie o uzavretí zmluvy aniž má preto spravodlivý dôvod. Podľa odstavca 2. toho istého paragrafu „Strana ktorá jedná nepoctivo nahradí druhej strane škodu nanajvyš však v tom rozsahu, ktorý zodpovedá strate z neuzavretej zmluvy v obdobných prípadoch.“

Návrh nového občianskeho zákonníka súčasne počíta s tým, že v tých prípadoch, kedy si strany v rámci kontrahovania poskytnú údaje a iné informácie, môže každá zo strán viesť o týchto informáciách záznamy a to aj vtedy, keď zmluva ešte nie je uzavretá (viz § 1589 odst. 1 Návrhu). Ničmenej, pokiaľ získala pri kontrahovaní jedna strana o strane druhej dôverný údaj alebo zdelenie, má povinnosť dbať o to, aby tieto údaje a zdelenia neboli zneužitú, alebo aby nedošlo k ich prezradeniu bez zákonného dôvodu. Návrh občianskeho zákonníka sankcionuje porušenie týchto povinností len v prípadoch, kedy toto porušenie súčasne zakladá bezdôvodné obohatenie druhej strany, pričom vysporiadanie vzájomných práv a povinností sa v takom prípade uskutoční podľa ustanovení o bezdôvodnom obohatení (viz § 1589 odst. 2 Návrhu).

Podľa názoru Eliáša doterajšia právna úprava postráda ustanovenie o predzmluvnej zodpovednosti. Výnimkou je dlhšie ustanovenie o ochrane dôverných informácií, ktoré si kontrahenti vymenili pri kontraktáčnom jednaní, obsiahnuté v par. 271 platného obchodného zákonníka. Návrh nového občianskeho zákonníka toto ustanovenie preberá.

Význam predzmluvnej zodpovednosti je však širší a jej úpravu nemožno obmedziť na jedno kusé ustanovenie. Navrhovaná právna úprava predne vychádza zo

zásady zmluvnej slobody. Každý môže slobodne jednať s druhou osobou o uzavretí zmluvy a rozhodnúť sa či s druhou osobou zmluvu uzavrie alebo nie.

Zároveň musí byť chránená i dobrá viera osoby s ktorou je jednané.

Z tohto dôvodu je na mieste stanoviť následky porušenia poctivosti v právnom styku v prípadoch, kedy niekto zahájí jednanie o zmluve s iným len na oko alebo v takom jednaní pokračuje bez úmyslu zmluvu uzavrieť, alebo keď jednanie o zmluve takmer uzavretej bez príčiny preruší.

Rovnako tak je treba pamätať aj na prípady výmeny informácií smerujúcich k uzavretiu zmluvy stvrdzujúcich, že výsledkom kontraktácie bude zmluva, a osvedčujúcich záujem zmluvu uzavrieť. Výmena informácií často dôvernej povahy však zaväzuje stranu, ktorej boli zdelené k udržaniu dôvernosti tak, aby informácie neboli zneužitú k tiazí toho, kto ich poskytol. Porušenie zásad poctivého jednania pri jednaní o uzavretí má viesť k povinnosti nahradiť škodu z toho vzniknutú, prípadne k vydaniu bezdôvodného obohatenia.

K Eliáš v návrhu občianskeho zákonníka predkladá komplexnú úpravu inštitútu predzmluvnej zodpovednosti.

Návrh priamo kvalifikuje jednania, ktoré by mohli zakladať zodpovednosť kontrahentov za škodu v predzmluvnom štádiu.

Nový občiansky zákonník podľa mojej mienky pomerne presne mapuje všetky druhy škodlivých jednaní, ku ktorým podľa zahraničnej praxe v týchto intenciách dochádza.

Bude postihovať ako bezdôvodné prerušenie vyjedávania o zmluve, kde musí byť chránená dobrá viera kontrahenta za situácie, kedy sa tento na základe jednania druhého účastníka spoliehal na uzatvorenie kontraktu, tak vyjednávanie iba na oko, vedené bez úprimného úmyslu kontrakt uzatvoriť (ktoré je v praxi časté a býva práve vedené s úmyslom zmluvného partnera poškodiť).

Ďalej je tu priamo upravená informačná povinnosť kontrahentov, ktorá sa dotýka výmeny podstatných informácií v predzmluvnom štádiu, ktoré by mohli mať vplyv na platnosť zmluvy a tiež ochrana informácií, ktoré si kontrahenti vzájomne vymenili, označiac ich za dôverné.

Jednu z mála slabín návrhu danej úpravy vidím v absencii ustanovenia, ktoré by ukladalo generálnu povinnosť kontrahentov viesť zmluvné rokovania v súlade

s princípom dobrej viery, ktorá má byť napokon zakotvením predzmluvnej zodpovednosti do občianskeho zákonníka chránená.

Zakotvenie generálnej povinnosti kontrahentov jednať v súlade s dobrou vierou by do veľkej miery odstraňovalo miernu kauzuističnosť úpravy, jež práve z dôvodu tohto nedostatku pramení, a zaručovala by do budúcnosti možnosť súdov pružnejšie poskytovať ochranu kontrahentom v prípadoch, kedy by dochádzalo k ďalším jednaniam, ktoré by nebolo možné aprobovať pod už zmienené ustanovenia, jež sú súčasťou návrhu.

Z týchto dôvodov vidím ako vhodné riešenie znenie stávajúcej úpravy doplniť v duchu čl. 1:201 Princípov európskeho zmluvného práva a to nasledovne:

Každý môže viesť slobodne jednania o zmluve, povinnosťou každého je však viesť tieto jednania v súlade s princípom dobrej viery a poctivého obchodného styku.

Taktiež z danej úpravy nie je úplne jednoznačne cítiť, akú podobu má mať predzmluvná zodpovednosť v českom práve.

Nie je teda zrejmé, či má nová úprava predstavovať zodpovednosť na základe porušenia povinností, ktoré sú obsahom predzmluvného záväzkového vzťahu, alebo či má vychádzať z všeobecnej zákonnej zodpovednosti za protiprávne jednanie. J Hrádek tvrdí, že na základe ustanovenia par. 1587 Návrhu OZ je možné dovodiť, že ide o predzmluvný záväzkový vzťah.⁷⁰

Domnievam sa však, že toto tvrdenie neobstojí, nenachádzam v zmienenom návrhu ustanovenia, ktoré by konštituovali medzi kontrahentmi právny vzťah.

Taktiež K. Eliáš sa v dôvodovej správe k návrhu občianskeho zákonníka vyjadruje o postihovaných jednaniach ako deliktach.

Odhladnuc od týchto nedostatkov, hodnotím snahu o výslovné zakotvenie pravidiel predzmluvného jednania kladne, pretože je to zrejme najspolahlivejšia cesta, ako posilniť právu istotu v rámci kontraktačných jednaní. Avšak dodávam, ako som už naznačila vyššie, že aktuálna neexistencia explicitnej úpravy, nebráni súdom v rámci rozhodovacej činnosti dospieť k obdobnej úrovni právnej ochrany kontrahujúcich osôb a tým ochrániť záujmy a dôveru kontrahentov.

⁷⁰ Hrádek, J.: Předzmluvní odpovědnost, Culpa in contrahendo. Praha: Auditorium, 2009, str. 194.

ZÁVER

Cieľom tejto práce bolo preskúmať inštitút predzmluvnej zodpovednosti ako vo svetle zahraničných jurisdikcií, tak aj v rámci historickej úpravy súkromného práva, ktoré platilo na českom území a následne sa pokúsiť o jeho systematické zaradenie v českom práve.

Ničmenej, mojou snahou bolo predovšetkým dospieť k zisteniu, či je možné dovodiť z českého práva existenciu inštitútu predzmluvnej zodpovednosti bez jeho explicitného zakotvenia v súčasnosti platných kódexoch súkromného práva tj. v občianskom a obchodnom zákonníku a v tejto súvislosti tiež zhodnotiť úpravu predzmluvnej zodpovednosti v návrhu nového občianskeho zákonníka.

Za týmto účelom som skúmala predovšetkým právnu úpravu inštitútu predzmluvnej zodpovednosti v právnom poriadku Nemecka, Rakúska, Švajčiarska, Francúzska a právnu úpravu obsiahnutú v Rakúskom všeobecnom občianskom zákonníku, v znení z r. 1936.

Štúdium historicky významných prameňov poukázalo na skutočnosť, že v prípade predzmluvnej zodpovednosti ide o inštitút, ktorý bol výslovne upravený v rámci právnych predpisov platných počas éry prvej československej republiky a mal podobu civilného deliktu. Všeobecný zákonník občiansky z r. 1811 v znení platnom v roku 1936, postihoval v ust. par. 869 ABGB v spojitosti s ust. par. 874 ABGB ako zvláštny civilný delikt culpa in contrahendo, jednanie pri kontraktácii, ktorého výsledkom bola neplatná zmluva, „podvodné zvedenie k zmluve a taktiež „spôsobenie zmluvy neodôvodnenou bázňou.“

Zo štúdia zahraničného práva vyplynulo, že národné jurisdikcie dotčených štátov ponímajú predzmluvnú zodpovednosť jednak ako druh zodpovednosti deliktuálnej, ktorá vzniká na základe porušenia „predzmluvných povinností“ uložených zákonom (Francúzsko), alebo medzi kontrahentmi konštituujú záväzkový vzťah, pričom Nemecko upravuje výslovne v ust. par. 311 BGB predzmluvné vzťahy ako druh vzťahov právnych a Rakúsko a Švajčiarsko dospievajú k obdobnému výsledku za použitia analógie a aplikácie princípov, zejména princípu dobrej viery.

Vychádzajúc z týchto poznatkov som následne preskúmala obe tieto varianty vo svetle občianskeho a obchodného zákonníka a dospela som k záveru, že i keď by bol

podľa českých právnych noriem teoreticky možný vznik záväzkového vzťahu v predzmluvnom štádiu, problematickými sa javia možnosti praktickej aplikácie tohto konceptu a za týchto okolností je jedinou schodnou variantou pripustiť vznik záväzku k náhrade škody z dôvodu porušenia právnych povinností špecifikovaných v zákonníku občianskom a obchodnom.

Tento záver korešponduje aj s tým, ako na túto problematiku nazerá Najvyšší súd ČR, ktorý sa v rámci svojej judikatúry vyjadril k otázke predzmluvnej zodpovednosti, pričom judikoval, že povinnosť, ktorá by mohla vyplývať z porušenia pravidiel v predzmluvnom štádiu nemá zmluvnú povahu.

Na základe tejto úvahy som podrobila analýze ustanovenia občianskeho a obchodného zákonníka, a navrhla riešenia, ktoré by mohli pokrývať základné skutkové podstaty prichádzajúce do úvahy podľa praxe zahraničného práva.

Dospela som k zisteniu, že stávajúca právna úprava obsiahnutá v obchodnom a občianskom zákonníku relatívne komplexne pokrýva všetky formy škodlivého jednania, ktoré sú v zahraničí postihované.

Konkrétne ide o ustanovenia §49a OZ, 42 OZ, 268 ObchZ, ktoré ukladajú kontrahentom rozsiahle informačné povinnosti, ďalej par. 271 ObchZ, u ktorého ide o kogentnú úpravu predzmluvnej zodpovednosti, ktorá má zamedziť zneužitiu dôverných informácií počas kontraktačných jednaní a konečne ust. par. 415 OZ, ktorý vyjadruje povinnosť každého *„dodržovať nielen povinnosti prevzaté zmluvne, ale aj bez konkrétneho stanoveného pravidla chovania, a počínať si natoľko obozretne, aby nevznikla škoda.“* V prípade, že škoda vznikne v dôsledku jednania contra legem, ktorým bude bezdôvodné ukončenie zmluvných rokovaní alebo zahájenie zmluvy bez skutočného úmyslu kontrahovať, použije sa ust. § 415 občianskeho zákonníka.

BIBLIOGRAFIA

MONOGRAFIE A KOMENTÁŘE

- ❖ Bejček, J., Eliáš K., Raban P., a kol.: Kurs obchodního práva. Obchodní závazky, 4. vydání, Praha:C.H.Beck, 2007.
- ❖ Eliáš,K., Zuklínová, M.:Principy a východiska nového kodexu soukromého práva,1. vydání, Linde , Praha, 2001.
- ❖ Hrádek, J.: Předšmluvní odpovědnost Culpa in contrahendo, 1. vydání, Praha: Auditorium, 2009.
- ❖ Kincl.,J., Urfus,V.,Skřejpek,M.: Římské právo,Praha: C.H.Beck, 1995.
- ❖ Koblíha I., Kalfus J., Krofta J., Kovařík Z., Kozel R. Pokorná J., Svobodová Y.: Obchodní zákoník, úplný text zákona s komentářem, Praha: Linde, 2006.
- ❖ Lando O., Beale H.: Principles of european Contract Law. Parts I and II., 2. vydání, Kluwer Law Interantional, the Hague, London, Boston, 2000.
- ❖ Osnova občanského zákoníku/hlavní zpracovatel Karel Eliáš (v rodinneprávní partii společně s Michaelou Zuklínovou). Osnova zákona o obchodních korporacích/hlavní zpracovatel Bohumil Havel (v partii o družstvech společně s Tomášem Dvořákem), Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 2009.
- ❖ Rouček F., Sedláček J.: Komentář k československému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, díl IV, Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, Praha, 1937.
- ❖ Rouček F., Sedláček J., Komentář k československému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi,díl V, Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, Praha, 1937.

ČASOPISY

- ❖ Flassik,I.: Doktrína culpa in contrahendo v obchodnom práve,Bulletin slovenskej advokácie,2006, č. 5, str. 36-38.
- ❖ Grulich, T. Důsledky účelového přerušení kontraktačního jednání. Právní rádce, 2008, č. 5, str. 18.
- ❖ Kessler, F., Fine, E. Culpa in Contrahendo, Bargaining in Good Faith, and Freedom of Contract: A Comparative Study. Harvard Law Review,1964, č. 3, str. 401-449.
- ❖ Nový, Z.: K předšmluvní odpovědnosti, Jurisprudence, 2007, č. 2, str. 31 až 33.
- ❖ Salač, J.: Culpa in contrahendo v českém právu?, Právní rozhledy,2002, č. 9, str. 416 anasl.
- ❖ Tobeš, Z.: Culpa in contrahendo, Právní rádce, 2007, č. 1, str. 16-23.

- ❖ Zahradníková,R.: Culpa in contrahendo a její zakotvení v právních řádech některých členských států EU.Soudce, 2007, č.4,str.15-22.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- ❖ Chiaves F.A.: La responsabilité précontractuelle, On-line:
<http://www.jus.unitn.it/cardozo/Review/2006/Chiaves.pdf> (ku dnu 10.8. 2010).
- ❖ Farnsworth, E.A : Duties of good faith and fair dealing under the UNIDROIT principles, relevant international conventions,and National Laws, On line : http://tldb.uni-koeln.de/php/pub_show_document.php?pubdocid=122100 (ku dnu 10.8 2010).
- ❖ Kessler ,F.,Fine,E.:Culpa in contrahendo, bargaining in good faith and freedom of contract a comparative study, On line: <http://trans-lex.org/125100>, str. 401.
- ❖ Musy,A.M.: The good faith principle in the contract law and the precontractual duty to disclose:comparative analysis of new differences in legal cultures, On line:
<http://www.icer.it/docs/wp2000/Musy192000.pdf> (ku dnu 10. 8. 2010), str. 8.
- ❖ Riske, O. :Le processus d uniformisation du droit privé européen et la responsabilité précontractuelle, On line :
http://www.weblaw.ch/pdf/magister_olivier_riske_processus_uniformisation.pdf, str. 59.
- ❖ Rouiller,N. : Devoirs précontractuels(culpa in contrahendo):Identification exacte de leur violation et ses conséquences Droit suisse et travaux d harmonisation internationax et européen, Bulletin Cediac,2006, č. 46, str. 2.(ku dnu 20.8.2010).
- ❖ Thai, B.A.:Culpa in contrahendo in english law, On line:
<http://www.baolawfirm.com.vn/dmdocuments/Culpa%20in%20contrahendo%20in%20English%20Law.pdf>. (ku dnu 10.8.2010).

PRE-CONTRACT LIABILITY (CULPA IN CONTRAHENDO)

The doctrine of precontractual liability or culpa in contrahendo has gained acceptance in most continental civil law jurisdictions and a number of them has adopted legislation with regard to precontractual liability, for example Germany, France, Poland, Netherlands. There are disputes about the nature of the liability: is it a contractual liability, liability of its own or form of the tort liability? These questions are necessary to answer also for Czech jurisdiction.

The following thesis, as the chosen title already indicates, deals with the issue of pre-contractual liability in Czech private law.

It starts with the historical analyses of culpa in contrahendo in European countries and compares foreign legislation especially German laws related to this issue. In doing so, it tries to demonstrate that there exists strong European tradition interrupted in Czechoslovakia during a communist regime established in Czechoslovakia from 1948 to 1989, which forced us to look back on the ancient Civil Code of Austria enacted in 1811, which was the basic Czechoslovak Code of private law until 1950.

The second part focuses primarily on definition of culpa in contrahendo and on the analyses of foreign legislation in Germany, Austria and Switzerland because of the strong tradition of the pre-contractual legislation and principles in these jurisdictions. This part also examines case-law of European Court of Justice and Principles of European Private Law.

Then on the basis of the results obtained it will carefully examine the new Czech legislation concerning pre-contractual liability, nature of this liability and will focus on the analysis of the possible forms of this institute in national law.

At the end it will examine the new proposal of Czech Civil Code, which adopted the doctrine of culpa in contrahendo.

Kľúčové slová- key-words: predzmluvná zodpovednosť, culpa in contrahendo, kontraktácia, pre- contractual liability